

Ehdotus maksuehtolain muuttamisesta

Työryhmän mietintö

Oikeusministeriön julkaisuja, Mietintöjä ja lausuntoja 2022:19

Ehdotus maksuehtolain muuttamisesta

Työryhmän mietintö

Oikeusministeriö, Helsinki 2022

Julkaisujen jakelu

Distribution av publikationer

**Valtioneuvoston
julkaisuarkisto Valto**

Publikations-
arkivet Valto

julkaisut.valtioneuvosto.fi

Julkaisumyynti

Beställningar av publikationer

**Valtioneuvoston
verkkokirjakauppa**

Statsrådets
nätbokhandel

vnjulkaisumyynti.fi

Oikeusministeriö

CC BY-SA 4.0

ISBN pdf: 978-952-400-262-2

ISSN pdf: 2490-1172

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto

Helsinki 2022

Ehdotus maksuehtolain muuttamisesta Työryhmän mietintö

Oikeusministeriön julkaisuja, Mietintöjä ja lausuntoja 2022:19	Teema	Mietintöjä ja lausuntoja
Julkaisija	Oikeusministeriö	
Tekijä/t	Jussi Päivärinne, Mirja Kaspiaranta	
Kieli	suomi	Sivumäärä 79
Tiivistelmä	<p>Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi lakia kaupallisten sopimusten maksuehdoista (30/2013, jäljempänä maksuehtolaki). Lisäksi lakiin oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa (100/2013) tehtäisiin maksuehtolain muutoksista johtuvat tarkistukset ja muutokset.</p> <p>Maksuehtolain 5 §:n mukaan 30 päivän maksuajan saa elinkeinonharjoittajien välisessä suhteessa ylittää vain, jos siitä on nimenomaisesti sovittu. Käytännössä on kuitenkin ilmenyt tilanteita, joissa osa suuryritysvelallisista ei menettele säännöksen mukaisesti.</p> <p>Esityksessä ehdotetaan, että viranomainen asetetaan valvomaan maksuehtolain 5 §:n noudattamista suuryritysten osalta. Valvontaviranomaisena toimisi Etelä-Suomen aluehallintovirasto. Etelä-Suomen aluehallintovirasto valvoisi maksuehtolain 5 §:n noudattamista, jos velallisen liikevaihto tai sitä vastaava tuotto on vähintään 2 miljoonaa euroa. Edellytyksenä olisi lisäksi, että velkojayritys olisi mikro- tai pienyritys, jonka liikevaihto tai sitä vastaava tuotto olisi alle 2 miljoonaa euroa. Etelä-Suomen aluehallintovirasto voisi maksuehtolain 5 §:n rikkomistapauksissa antaa velalliselle huomautuksen tai julkisen varoituksen ja kieltää velallista jatkamasta tai uusimasta lainvastaista menettelyä. Kiellon tehosteeksi voitaisiin asettaa uhkasakko. Maksuehtolakiin ehdotetaan lisättäväksi myös säännökset Etelä-Suomen aluehallintoviraston tiedonsaanti- ja tarkastusoikeuksista.</p>	
Asiasanat	maksuehdot, yritykset, valvonta, hallitusohjelmat	
ISBN PDF	978-952-400-262-2	ISSN PDF 2490-1172
Julkaisun osoite	https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-400-262-2	

Förslag till ändring av lagen om betalningsvillkor Arbetsgruppens rapport

Justitieministeriets publikationer, Betänkanden och utlåtanden 2022:19		Tema	Betänkanden och utlåtanden
Utgivare	Justitieministeriet		
Författare	Jussi Päivärinne, Mirja Kaspiaranta		
Språk	finska	Sidantal	79
Referat	<p>I propositionen föreslås det att lagen om betalningsvillkor i kommersiella avtal (30/2013, nedan lagen om betalningsvillkor) ändras. I lagen om rättegång i marknadsdomstolen (100/2013) föreslås dessutom justeringar och ändringar som föranleds av ändringarna i lagen om betalningsvillkor.</p> <p>Enligt 5 § i lagen om betalningsvillkor får betalningstiden på 30 dagar i ett förhållande mellan näringsidkare överskridas endast om det uttryckligen avtalats om detta. I praktiken har det dock förekommit situationer där en del av de stora företag som är gäldenärer inte handlar i enlighet med bestämmelsen.</p> <p>I propositionen föreslås det att en myndighet åläggs att i fråga om stora företag övervaka att 5 § i lagen om betalningsvillkor iakttas. Det föreslås att Regionförvaltningsverket i Södra Finland ska vara tillsynsmyndighet. Regionförvaltningsverket i Södra Finland ska övervaka att 5 § i lagen om betalningsvillkor iakttas, om gäldenärens omsättning eller motsvarande avkastning uppgår till minst 2 miljoner euro. Vidare förutsätts det att borgenärsföretaget är ett mikroföretag eller litet företag vars omsättning eller motsvarande avkastning understiger 2 miljoner euro. Regionförvaltningsverket i Södra Finland ska vid brott mot 5 § i lagen om betalningsvillkor kunna ge gäldenären en anmärkning eller meddela en offentlig varning och förbjuda gäldenären att fortsätta med eller upprepa det lagstridiga förfarandet. Förbudet kan förenas med vite. Det föreslås också att det till lagen om betalningsvillkor fogas bestämmelser om rätten för Regionförvaltningsverket i Södra Finland att få uppgifter och förrätta inspektioner.</p>		
Nyckelord	betalningsvillkor, företag, tillsyn, regeringsprogram		
ISBN PDF	978-952-400-262-2	ISSN PDF	2490-1172
URN-adress	https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-400-262-2		

Sisältö

OIKEUSMINISTERIÖLLE	7
SAMMANFATTNING	9
ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	11
PERUSTELUT	12
1 Asian tausta ja valmistelu	12
1.1 Tausta	12
1.2 Valmistelu.....	13
2 Nykytila ja sen arviointi	14
2.1 Nykytila.....	14
2.1.1 Lainsäädäntö	14
2.1.1.1 Maksuehtolaki	14
2.1.1.2 Erityissektorin lainsäädäntö maksuajoista	16
2.1.1.3 Yrittäjien ja näitä edustavien tahojen oikeussuojakeinot maksuajan enimmäiskestoja koskevia säännöksiä rikottaessa.....	17
2.1.2 European Payment Report -tutkimus maksuajoista.....	17
2.1.2.1 Yleistä	17
2.1.2.2 Raporttien tiedot Suomen osalta.....	18
2.1.2.3 Raporttien tiedot Ruotsin, Norjan ja Tanskan osalta	19
2.1.2.4 Raporttien tiedot muiden tutkimukseen osallistuneiden Euroopan maiden osalta	20
2.1.3 Suomen Yrittäjät ry:n selvitykset maksuajoista	21
2.1.4 EU:n selvitykset ja suunnitelmat.....	22
2.2 Nykytilan arviointi	23
3 Tavoitteet	26
4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset.....	27

4.1	Keskeiset ehdotukset	27
4.2	Pääasialliset vaikutukset	29
5	Muut toteuttamisvaihtoehdot	36
5.1	Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset	36
5.2	Ulkomaiden lainsäädäntö ja muut ulkomailla käytetyt keinot	40
6	Lausuntopalaute	43
7	Säännöskohtaiset perustelut.....	44
7.1	Laki kaupallisten sopimusten maksuehdoista annetun lain muuttamisesta	44
7.2	Laki oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetun lain 1 luvun 2:n muuttamisesta	52
8	Voimaantulo	53
9	Toimeenpano ja seuranta	54
10	Suhde muihin esityksiin.....	55
10.1	Esityksen riippuvuus muista esityksistä	55
10.2	Suhde talousarvioesitykseen.....	55
11	Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys	57
	LAKIEHDOTUKSET	66
	LAGFÖRSLAG	72
	ERIÄVÄ MIELIPIDE	78

OIKEUSMINISTERIÖLLE

Oikeusministeriö asetti 10.2.2021 työryhmän, jonka tehtävänä oli ensivaiheessa valmistella hallituksen esityksen muotoon laadittu ehdotus saatavien perinnästä annetun lain (513/1999) väliaikaisen muutoksen jatkamiseksi. Toisessa vaiheessa työryhmän tehtävänä oli valmistella hallituksen esityksen muotoon laadittu ehdotus saatavien perinnästä annetun lain muuttamisesta. Viimeisessä vaiheessa työryhmän tuli arvioida maksuaikoja koskevan lainsäädännön kehittämistarpeita pitkistä maksuajoista johtuvien ongelmien vähentämiseksi. Työryhmän toimikautta pidennettiin 31.8.2021 ja toimikausi päättyi 31.3.2022.

Työryhmän puheenjohtajaksi määrättiin lainsäädäntöneuvos Jussi Päivärinne oikeusministeriöstä. Jäseniksi määrättiin erityisasiantuntija Mirja Kapraali (sittemmin Kaspianranta) oikeusministeriöstä ja kutsuttiin hallitusneuvos Liisa Huhtala työ- ja elinkeinoministeriöstä, ylitarkastaja Matti Laiho Etelä-Suomen aluehallintovirastosta, johtava asiantuntija Juha Jokinen Kilpailu- ja kuluttajavirastosta, asiantuntija Lauri Koskentausta Elinkeinoelämän Keskusliitto ry:stä, yhtiölakimies Maija Karskela Suomen Perimistöimijöiden Liitto ry:stä sekä lainsäädäntöasioiden päällikkö Tiina Toivonen Suomen Yrittäjät ry:stä. Työryhmän pysyväksi asiantuntijaksi kutsuttiin 1.9.2021 elintarvikemarkkinavaltuutettu Olli Wikberg elintarvikemarkkinavaltuutetun toimistosta. Työryhmän sihteerinä toimi työryhmän jäsen erityisasiantuntija Mirja Kaspianranta oikeusministeriöstä.

Lauri Koskentaustan tilalle jäseneksi tuli Elinkeinoelämän Keskusliitto ry:stä asiantuntija Hannu Ylänen, Yläsen tilalle asiantuntija Juho Mäki-Lohiluoma ja Mäki-Lohiluoman tilalle asiantuntija Anmari Brink Pacius. Juha Jokisen tilalle jäseneksi tuli sittemmin tutkuspäällikkö Jarno Sukanen Kilpailu- ja kuluttajavirastosta.

Mietinnössä ehdotetaan muutettavaksi lakia kaupallisten sopimusten maksuehdoista (30/2013, jäljempänä maksuehtolaki). Lisäksi lakiin oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa (100/2013) tehtäisiin maksuehtolain muutoksista johtuvat tarkistukset ja

muutokset. Esityksellä pannaan täytäntöön hallitusohjelmakirjaus, jonka mukaan maksuaikojen koskevan lainsäädännön uudistamista selvitetään, tavoitteina etenkin pienten ja keskisuurten yritysten toimintaedellytysten vahvistaminen (s. 88 ja 102).

Esityksessä ehdotetaan, että viranomaisen asetetaan valvomaan maksuehtolain 5 §:n noudattamista eräissä tilanteissa. Valvontaviranomaisena toimisi Etelä-Suomen aluehallintovirasto. Etelä-Suomen aluehallintovirasto valvoisi maksuehtolain 5 §:n noudattamista, kun velallisen liikevaihto tai sitä vastaava tuotto on vähintään 2 miljoonaa euroa, ja kun velkojayrityksen liikevaihto tai sitä vastaava tuotto on alle 2 miljoonaa euroa. Etelä-Suomen aluehallintovirasto voisi maksuehtolain 5 §:n rikkomistapauksissa antaa velalliselle huomautuksen tai julkisen varoituksen ja kieltää velallista jatkamasta tai uusimasta lainvastaista menettelyä. Kiellon tehosteeksi voitaisiin asettaa uhkasakko. Maksuehtolakiin ehdotetaan lisättäväksi myös säännökset Etelä-Suomen aluehallintoviraston tiedonsaanti- ja tarkastusoikeuksista.

Mietintöön on liitetty Matti Laihon eriävä mielipide.

Saatuaan työnsä päätökseen työryhmä luovuttaa kunnioittavasti loppumietintönsä oikeusministeriölle.

Helsingissä 12 päivänä huhtikuuta 2022

Jussi Päivärinne

Mirja Kaspiaranta

Liisa Huhtala

Matti Laiho

Jarno Sukanen

Anmari Brink Pacius

Maija Karskela

Tiina Toivonen

SAMMANFATTNING

Allmänt

I propositionen föreslås det att lagen om betalningsvillkor i kommersiella avtal (30/2013, nedan lagen om betalningsvillkor) ändras. I lagen om rättegång i marknadsdomstolen (100/2013) föreslås dessutom justeringar och ändringar som föranleds av ändringarna i lagen om betalningsvillkor.

Genom propositionen genomförs den föresats i regeringsprogrammet för statsminister Sanna Marins regering enligt vilken en reform av lagstiftningen om betalningstider ska utredas, med målet att förbättra särskilt små och medelstora företags verksamhetsförutsättningar (s. 90 och 105).

Bakgrund

Inom näringslivet försämrar de långa betalningstiderna borgenärernas betalningsförmåga och likviditet, vilket i sin tur försvårar företagens möjligheter att utveckla sin affärsverksamhet. Problemet gäller i synnerhet mikroföretag och små företag som behöver en god likviditet för att kunna utvecklas och växa, eftersom de inte har samma möjligheter som större företag att till exempel ordna extern finansiering.

Enligt 5 § i lagen om betalningsvillkor får betalningstiden på 30 dagar i ett förhållande mellan näringsidkare överskridas endast om det uttryckligen avtalats om detta. I praktiken har det dock förekommit situationer där en del av de stora företag som är gäldenärer ensidigt tillämpar betalningstider som överstiger 30 dagar utan att det uttryckligen har avtalats om saken och andra motsvarande situationer där stora företag som är gäldenärer inte iakttar eller handlar i enlighet med 5 § i lagen om betalningsvillkor.

Enligt Statistikcentralen fanns det i Finland 351 592 företag med en omsättning på mindre än 2 miljoner euro och 17 357 företag med en omsättning på minst 2 miljoner euro år 2020. Ungefär en tredjedel av de små och medelstora företag som besvarade de företagargallupar som Företagarna i Finland rf lät göra åren 2018–2021 uppgav att kundföretagen har förlängt betalningstiderna för fakturor. Största delen av dessa kundföretag var stora företag. Betalningstider som är längre än 30 dagar tillämpas alltså vanligen i situationer där betalaren är ett företag med klart större resurser och förhandlingsstyrka och faktureraren är ett företag som är mindre än så.

Bedömning, målsättning och de viktigaste förslagen

I den gällande lagstiftningen ingår det bestämmelser med hjälp av vilka borgenärerna kan ingripa i ett förfarande som strider mot 5 § i lagen om betalningsvillkor, men i synnerhet mikro- och små företag som är borgenärer vågar inte ingripa i förfarandena i stora företag som är gäldenärer, eftersom de är rädda för att deras affärsförbindelser skadas och eftersom en framtida domstolsbehandling av ärendet kunde medföra en betydande risk för rättegångskostnader för dem.

Syftet med propositionen är att jämna ut obalansen mellan parterna genom att skapa jämlikare verksamhetsförutsättningar för stora och små företag att i enlighet med 5 § i lagen om betalningsvillkor förhandla och avtala om betalningstiden. Målet är alltså att stoppa den utveckling som har lett till längre betalningstider mellan företagen, i synnerhet när borgenären är ett mikroföretag eller litet företag och gäldenären är ett stort företag, och att därigenom skapa en i sin helhet mer ansvarstagande betalningstidskultur i Finland. Målet är således att skapa så goda förhållanden som möjligt för finländska små företag att utvecklas och växa utan att oskäligt långa betalningstider i strid med 5 § i lagen om betalningsvillkor blir ett hinder för utvecklingen och tillväxten.

För att målen ska nås föreslås det att en myndighet åläggs att i fråga om stora företag övervaka att 5 § i lagen om betalningsvillkor iakttas. I propositionen föreslås det att Regionförvaltningsverket i Södra Finland ska vara tillsynsmyndighet. Regionförvaltningsverket i Södra Finland ska övervaka att 5 § i lagen om betalningsvillkor iakttas, om gäldenärens omsättning eller motsvarande avkastning uppgår till minst 2 miljoner euro. Vidare förutsätts det att borgenärsföretaget är ett mikroföretag eller litet företag vars omsättning eller motsvarande avkastning understiger 2 miljoner euro. Regionförvaltningsverket i Södra Finland ska vid brott mot 5 § i lagen om betalningsvillkor kunna ge gäldenären en anmärkning eller meddela en offentlig varning och förbjuda gäldenären att fortsätta med eller upprepa det lagstridiga förfarandet. Förbudet kan förenas med vite. Det föreslås också att det till lagen om betalningsvillkor fogas bestämmelser om rätten för Regionförvaltningsverket i Södra Finland att få uppgifter och förrätta inspektioner.

Eftersom Regionförvaltningsverket i Södra Finland ska utöva tillsyn över att 5 § iakttas och vidta åtgärder gentemot stora företag som utövar en lagstridig betalningspraxis, är bedömningen att ett direkt ingripande från tillsynsmyndighetens sida underlättar situationen för mikroföretag och små företag, eftersom dessa inte blir tvungna att ensamma vidta åtgärder gentemot stora företag som är gäldenärer. Den föreslagna regleringen bedöms leda till att betalningstiderna de facto förkortas i förhållandena mellan mikroföretag eller små företag och stora företag, eftersom tillsynsmyndighetens medverkan avsevärt minskar förfarandena i strid med 5 § i lagen om betalningsvillkor.

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi kaupallisten sopimusten maksuehdoista annetun lain ja oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetun lain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki kaupallisten sopimusten maksuehdoista annetun lain muuttamisesta ja laki oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetun lain muuttamisesta.

Esityksellä pannaan täytäntöön pääministeri Sanna Marinin hallituksen hallitusohjelmakirjaus, jonka mukaan maksuaikoja koskevan lainsäädännön uudistamista selvitetään ja arvioidaan, tavoitteina etenkin pienten ja keskisuurten yritysten toimintaedellytysten vahvistaminen.

Esityksessä ehdotetaan, että viranomaisen asetetaan valvomaan maksuaikoja koskevan sääntelyn noudattamista mikro- tai pienyritysten ja suuryritysten välisissä suhteissa. Viranomaisen valvoisi, että jos laissa säädetystä 30 päivän maksuajasta on poikettu, siitä on sovittu maksuehtolain 5 §:n edellyttämällä tavalla. Valvonta kohdistuisi asioihin, joissa osapuolina ovat mikro- tai pienyritysvelkojat, joiden liikevaihto tai sitä vastaava tuotto viimeksi päättyneeltä tilikaudelta on alle 2 miljoonaa euroa, ja suuryritysvelalliset, joiden liikevaihto tai sitä vastaava tuotto viimeksi päättyneeltä tilikaudelta on vähintään 2 miljoonaa euroa.

Esityksessä ehdotetaan, että valvontaviranomaisena toimisi Etelä-Suomen aluehallintovirasto. Etelä-Suomen aluehallintovirasto voisi rikkomistapauksissa antaa velalliselle huomautuksen tai julkisen varoituksen ja kieltää velallista jatkamasta tai uusimasta lainvastaista menettelyä. Kiellon tehosteeksi voitaisiin asettaa uhkasakko. Lakiin ehdotetaan lisättäväksi myös säännökset Etelä-Suomen aluehallintoviraston tiedonsaanti- ja tarkastusoikeuksista.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan .

PERUSTELUT

1 Asian tausta ja valmistelu

1.1 Tausta

Sanna Marinin hallitusohjelmaan sisältyvän kirjauksen (s. 88 ja 102) mukaan maksuaikojen koskevan lainsäädännön uudistamista selvitetään ja arvioidaan, tavoitteina etenkin pienten ja keskisuurten yritysten toimintaedellytysten vahvistaminen. Hallitusohjelman kirjaus liittyy yhtäältä hallituksen tavoitteeseen tukea pienyrityksiä ja toisaalta tavoitteeseen taata kilpailukykyisempi Suomi, jossa yrityksillä on hyvät edellytykset menestyä, tehdä investointeja ja luoda uusia työpaikkoja.

Kaupallisten sopimusten maksuehdoista annetun lain (30/2013, jäljempänä *maksuehtolaki*) 5 §:n mukaan 30 päivän maksuajan saa ylittää vain, jos siitä on nimenomaisesti sovittu. Käytännössä on kuitenkin ilmennyt tilanteita, joissa osa suuryritysvelallisista soveltaa yli 30 päivän maksuaikojen ilman, että asiasta olisi sovittu nimenomaisesti mikro- tai pienyrityksen kanssa.

Noin kolmasosa Suomen Yrittäjät ry:n yritysгаллуpeihin vuosina 2018–2021 vastaanotetuista pk-yrityksistä ilmoitti asiakasyrityksen pidentäneen laskujen maksuaikojen. Suurin osa tällaisista asiakasyrityksistä oli suuryrityksiä. Yli 30 päivän maksuaikojen sovelletaan siis tyypillisesti, kun maksajana on voimavaroiltaan ja neuvotteluvoimiltaan selkeästi suurempi yritys ja laskuttajana tätä pienempi yritys.

Elinkeinoelämässä pitkät maksuajat heikentävät velkojina toimivien yritysten maksukykyä ja -valmiutta, mikä puolestaan vaikeuttaa niiden mahdollisuuksia kehittää omaa liiketoimintaansa. Ongelma koskee erityisesti mikro- ja pienyrityksiä, jotka tarvitsevat hyvää likviditeettiä pystyäkseen kehittymään ja kasvamaan, koska niillä ei ole samanlaisia mahdollisuuksia, kuin suuremmilla yrityksillä, järjestää esimerkiksi ulkopuolista rahoitusta.

Velkojina toimivat mikro- ja pienyritykset eivät uskalla puuttua suuryritysvelallisten lainvastaiseen menettelyyn, koska ne pelkäävät liikesuhteidensa vahingoittuvan ja koska asian etenemisestä tuomioistuinkäsittelyyn voisi aiheutua niille merkittävä oikeudenkäyntikuluriski. Suomen Yrittäjät ry teki 3.10.2019 oikeusministeriölle aloitteen siitä, että viranomainen tulisi asettaa valvomaan maksuehtolain noudattamista.

Tässä esityksessä mikro- ja pienyrityksellä tarkoitetaan yritystä, jonka liikevaihto tai sitä vastaava tuotto on alle 2 miljoonaa euroa. Suuryritysvelallisella tarkoitetaan esityksessä taas yritystä, jonka liikevaihto tai sitä vastaava tuotto on yli 2 miljoonaa euroa.

1.2 Valmistelu

Esitysluonnos on valmisteltu oikeusministeriön 10.2.2021 asettamassa työryhmässä, jossa olivat oikeusministeriön lisäksi edustettuina Elinkeinoelämän keskusliitto ry, Etelä-Suomen aluehallintovirasto (jäljempänä myös *aluehallintovirasto*), Kilpailu- ja kuluttajavirasto, Suomen Perimistöimistöjen liitto ry, Suomen Yrittäjät ry sekä työ- ja elinkeinoministeriö. Toimeksiannon mukaan tehtävänä oli ensivaiheessa laatia ehdotus saatavien perinnästä annetun lain väliaikaisen muutoksen jatkamiseksi. Toisessa vaiheessa työryhmän tehtävänä oli valmistella pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelmaan sisältyvän kirjauksen (s. 82) mukaiset pysyvät muutokset perintälakiin. Viimeisessä vaiheessa työryhmän tuli arvioida maksuaikoja koskevan lainsäädännön kehittämistarpeita pitkistä maksuajoista johtuvien ongelmien vähentämiseksi. Työryhmän toimikautta pidennettiin 31.8.2021 ja toimikausi päättyi 31.3.2022.

Esitysluonnos on ollut lausuntokierroksella x.x.–x.x.2022. Lausuntopalautetta selvitetään jäljempänä jaksossa 6.

Esityksen valmisteluasiakirjat ovat julkisessa palvelussa osoitteessa <https://oikeusministerio.fi/hankkeet> tunnuksella OM053:00/2021.

2 Nykytila ja sen arviointi

2.1 Nykytila

2.1.1 Lainsäädäntö

2.1.1.1 Maksuehtolaki

Yleistä

Maksuehtolakia sovelletaan maksuihin, jotka elinkeinonharjoittajan tai hankintayksikön on suoritettava elinkeinonharjoittajalle vastikkeena tavarasta tai palvelusta (1 §:n 1 momentti). Mitä maksuehtolaissa säädetään sopimusehdoista, koskee myös sopimuskäytäntöjä (1 §:n 2 momentti).

Maksuehtolaki perustuu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviin 2011/7/EU kaupallisissa toimissa tapahtuvien maksuviivästysten torjumisesta (jäljempänä *maksuviivästysdirektiivi* tai *direktiivi*). Direktiivissä ei edellytetä, että viranomainen valvoo direktiivin täytäntöön panemiseksi annettuja kansallisia säännöksiä. Velkojen käytettävissä on kuitenkin oltava riittäviä ja tehokkaita oikeussuojakeinoja, joilla estetään selvästi kohtuuttomien sopimusehtojen ja sopimattomien menettelyjen käytön jatkaminen (7 artiklan 4 ja 5 kohta).

Maksuajan enimmäiskesto

Jos velallinen on hankintayksikkö, maksuaika saa olla enintään 30 päivää siitä päivästä, jona velallinen vastaanottaa laskun tai sitä vastaavan maksuvaatimuksen (4 §:n 1 momentin 1 kohta). Maksuaika lasketaan tavarán tai palvelun vastaanottamispäivästä, jos velallinen vastaanottaa laskun tai sitä vastaavan maksuvaatimuksen aiemmin kuin tavarán tai palvelun tai jos laskun tai sitä vastaavan maksuvaatimuksen vastaanottamispäivästä ei ole varmuutta (4 §:n 1 momentin 2 kohta) tai tavarán tai palvelun hyväksymis- tai tarkastuspäivästä, jos laissa tai sopimuksessa määrätään hyväksymis- tai tarkastusmenettelystä, jolla tavarán tai palvelun sopimuksenmukaisuus on varmistettava, ja velallinen vastaanottaa laskun tai sitä vastaavan maksuvaatimuksen ennen hyväksymistä tai tarkastusta (4 §:n 1 momentin 3 kohta). Sen estämättä, mitä 1 momentissa säädetään, maksuaika saa olla enintään 60 päivää, jos siitä

on nimenomaisesti sovittu ja se on perusteltua sopimuksen erityisluonteen tai -piirteiden vuoksi (4 §:n 2 momentti).

Jos velallinen on elinkeinonharjoittaja, maksuaika saa ylittää 30 päivää vain, jos siitä on nimenomaisesti sovittu (5 §). Kyseistä pykälää muutettiin lailla 385/2015, joka tuli voimaan 1.5.2015. Ennen muutosta 5 §:ssä säädettiin, että maksuaika saa ylittää 60 päivää vain, jos siitä on nimenomaisesti sovittu.

Mainitun 5 §:n yksityiskohtaisten perustelujen (HE 57/2012, s. 27) mukaan pykälällä pannaan täytäntöön maksuviivästysdirektiivin 3 artiklan 5 kohta. Lisäksi samassa yhteydessä todetaan, että maksuaikaa ei saa sopia velkojan kannalta kohtuuttoman pitkäksi ja että maksuaikaa koskevan kohtuuttoman sopimusehdon sovitteluun sovelletaan 9 §:n mukaisesti varallisuus oikeudellista oikeustoimista annetun lain (228/1929, jäljempänä *oikeustoimilaki*) 36 §:ää.

Velallinen ei saa 4 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitetun hyväksymisen tai tarkastuksen perusteella lykätä maksun suorittamista enempää kuin 30 päivää tavarain tai palvelun vastaanottamisesta, jollei pidemmästä hyväksymis- tai tarkastusajasta ole nimenomaisesti sovittu (6 §).

Mitä 4—6 §:ssä säädetään, ei estä sopimasta, että maksu suoritetaan useassa erässä (7 §).

Tehottomat tai kohtuuttomat sopimusehdot

Maksuehtolain mukaan sopimusehto, joka poikkeaa sanotun lain säännöksistä velkojan vahingoksi, on tehoton (3 §).

Sopimusehto, jonka mukaan velkojalla ei ole oikeutta viivästyskorkoon, on tehoton (8 §:n 1 momentti). Sopimusehto, jonka mukaan velkojalla ei ole oikeutta korvaukseen perintäkuluista saatavien perinnästä annetun lain (513/1999) 10 ja 10 e §:n mukaisesti, on tehoton, jollei ehdon käyttämiseen ole perusteltua syytä (8 §:n 3 momentti).

Maksuaikaa, hyväksymis- tai tarkastusmenettelyn kestoja, viivästyskorkoa tai perintäkulojen korvaamista koskevan kohtuuttoman sopimusehdon sovitteluun sovelletaan oikeustoimilain 36 §:ää (9 §).

Sanotuissa 8 ja 9 §:ssä tarkoitettujen tehottomien tai kohtuuttomien sopimusehtojen käyttäminen sopimuksissa on siis kiellettyä. Tällaisen ehdon käyttäminen voidaan

kieltää tuomioistuimen päätöksellä siten kuin elinkeinonharjoittajien välisten sopimusehtojen sääntelystä annetussa laissa (1062/1993, jäljempänä *yrittäjänsuojalaki*) säädetään (10 §).

2.1.1.2 Erityissektorin lainsäädäntö maksuajoista

Elintarvikemarkkinalaki (1121/2018) sisältää eräiden elinkeinonharjoittajien välisiä maksuaikoja koskevia säännöksiä. Elintarvikemarkkinalakia sovelletaan elinkeinonharjoittajien välisiin maataloustuotteiden ja elintarvikkeiden kauppaa koskeviin sopimuksiin ja käytäntöihin (1 §:n 1 mom.). Lain 2 a–2 g §:n maataloustuotteiden ja elintarvikkeiden toimitussopimukseen liittyviä säännöksiä sovelletaan, jos tavarantoimittaja on liikevaihdoltaan ostajaa pienempi ja ostajan liikevaihto on vähintään 2 miljoonaa euroa ja ainakin toinen niistä on sijoittautunut Euroopan unioniin (2 mom.).

Ostajan on maksettava maataloustuotteet ja elintarvikkeet 30 päivän kuluessa toimituspäivästä tai maksettavan määrän vahvistamisesta, jos tämä on toimituspäivää myöhemmin. Jos ostaja vahvistaa maksettavan määrän, maksuaika alkaa kuitenkin kulua toimituspäivästä. (2 a § 1 mom.) Jos toimitussopimuksessa on sovittu säännöllistä toimituksista, ostajan on 1 momentista poiketen maksettava maataloustuotteet ja elintarvikkeet 30 päivän kuluessa sovitun toimituskauden päättymisestä tai toimituskaudelle maksettavan määrän vahvistamisesta, jos tämä on toimituskauden päättymistä myöhemmin. Jos sovittu toimituskausi on yhtä kuukautta pidempi, maksuaika alkaa kuitenkin kuukauden kuluttua toimituskauden alkamisesta. Jos ostaja vahvistaa maksettavan määrän, maksuaika alkaa kulua sovitun toimituskauden päättymisestä. (2 mom.) Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitettu maksuaika voi kuitenkin olla enintään 60 päivää, jos kyseessä ei ole pilaantuva tuote ja jos tästä on toimitussopimuksessa selkeästi ja yksiselitteisesti sovittu (3 mom.).

Jos elintarvikemarkkinavaltuutettu epäilee valvontatoimivaltaansa liittyvän sääntelyn rikkomista, hänen on pyrittävä neuvotteluihin saamaan elinkeinonharjoittaja vapaaehtoisesti lopettamaan lainvastainen toiminta. Elintarvikemarkkinavaltuutettu voi tarvittaessa avustaa osapuolia riitatilanteessa selvittämällä asiaa ja pyrkimällä edistämään asian sovinnollista ratkaisua. (9 §)

Elintarvikemarkkinavaltuutettu valvoo muun ohella 2 a §:n noudattamista (7 §:n 3 mom.). Elintarvikemarkkinavaltuutetulla on edellä mainittujen maksuaikaa koskevien säännösten rikkomistilanteissa käytössään erilaisia valvontakeinoja, esimerkiksi huomautus (10 §), julkinen varoitus (11 §) ja kieltö (11 a §). Elintarvikemarkkinavaltuutettu voi myös tietyissä tilanteissa hakea seuraamusmaksun määräämistä markkinaoikeudesta (12 a §).

2.1.1.3 Yrittäjien ja näitä edustavien tahojen oikeussuojakeinot maksuajan enimmäiskestoja koskevia säännöksiä rikottaessa

Yleisesti elinkeinonharjoittajien välisiin suhteisiin sovellettavaa lainsäädäntöä on ensinnäkin yrittäjänsuojalaki. Sen 1 §:n 1 momentin mukaan elinkeinonharjoittajien välisissä sopimuksissa ei saa käyttää ehtoa tai soveltaa käytäntöä, joka on sopimuksissa toisena osapuolena olevien elinkeinonharjoittajien kannalta kohtuuton ottaen huomioon toisena osapuolena olevien elinkeinonharjoittajien heikommasta asemasta johtuva suojan tarve ja muut asiaan vaikuttavat seikat. Yrittäjänsuojalakiin sisältyy kielto-säännös, jonka nojalla arvioitavana olleen ehdon tai käytännön jatkaminen ja toistaminen voidaan sakon uhalla kieltää. Kyseiseen lakiin liittyvät asiat käsitellään markkinaoikeudessa (2 §). Yrittäjänsuojalain nojalla annettava kieltä voi koskea ehtoja, joita elinkeinonharjoittaja käyttää tai on tarjoutunut käyttämään useammassa kuin yhdessä sopimuksessa. Kielto voi koskea elinkeinonharjoittajan toimintaa kiellon määräämisen jälkeen, mutta sillä ei ole välitöntä vaikutusta kysymyksessä olevaan sopimussuhteeseen (HE 39/1993 vp, s. 9). Jos elinkeinonharjoittaja haluaa yksittäistapauksessa vedota siihen, että kiellon vastainen sopimusehto on kohtuuton, tämän on saatettava asia tuomioistuimen ratkaistavaksi oikeustoimilain 36 §:n nojalla.

Oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetun lain (100/2013) 5 luvun 2 §:n 1 momentin 6 kohdan mukaan yrittäjänsuojalain mukaisissa asioissa markkinaoikeudellisen asian voi panna vireille elinkeinonharjoittajien etujen valvomiseksi toimiva rekisteröity yhdistys taikka se elinkeinonharjoittaja tai hankintayksikkö, johon sopimusehdon käyttö tai sopimuskäytännön soveltaminen kohdistuu.

2.1.2 European Payment Report -tutkimus maksuajoista

2.1.2.1 Yleistä

Luotonhallintapalveluyritys Intrum Oy raportoi vuosittain kansainvälisessä European Payment Report (EPR) -tutkimuksessa maksuaikojen kehityksestä useissa maissa. Intrum Oy laati yhteenvedon suomalaisten yritysten maksuaikojen kehityksestä vuosina 2019–2021, ja sen sisältöä selvitetään tarkemmin jäljempänä.

Raportit perustuvat ulkopuolisen tahon toteuttamaan kyselytutkimukseen. Tutkimukseen osallistui vuonna 2019 yhteensä 11 856 yritystä Euroopasta. Suomessa kyselyyn osallistui 400 yritystä. Tutkimus toteutettiin samanaikaisesti 29 Euroopan maassa 31.1. ja 5.4.2019 välisenä aikana. Vuonna 2020 tutkittavia yrityksiä oli 9 980, joista 500 oli Suomesta. Tutkimus toteutettiin samanaikaisesti 29 Euroopan maassa 14.2. ja

14.5.2020 välisenä aikana. Vuonna 2021 tutkimukseen osallistui yhteensä 11 187 yritystä Euroopasta. Suomessa kyselyyn osallistui 500 yritystä. Tutkimus toteutettiin samanaikaisesti 29 Euroopan maassa 26.1. ja 16.4.2021 välisenä aikana.

2.1.2.2 Raporttien tiedot Suomen osalta

Vuoden 2019 raportin yhteenveto

Intrum Oy:n vuoden 2019 raportin yhteenvedon mukaan keskimääräinen sovittu maksuaika yritysten välillä Suomessa oli 21 päivää, kun taas todellinen maksuaika oli keskimäärin 23 päivää.

Tutkimuksen tulosten mukaan suomalaiset yritykset kokivat paineita myöntää yritysten välisessä kaupassa pidempiä maksuaikoja kuin mihin ne olisivat olleet halukkaita, ja selvästi muuta Eurooppaa useammin. Tutkimukseen osallistuneista suomalaisista yrityksistä 45 % sanoi hyväksyneensä suurilta ja monikansallisilta yrityksiltä pidempiä maksuaikoja kuin olisivat halunneet. Lisäksi 29 % tutkimukseen osallistuneista suomalaisista yrityksistä sanoi hyväksyneensä pieniltä tai keskisuurilta yrityksiltä pidempiä maksuaikoja.

Vuoden 2020 raportin yhteenveto

Intrum Oy:n vuoden 2020 raportin yhteenvedon mukaan Suomessa sekä maksuehdot että todelliset maksuajat näyttävät pidentyneen niin kuluttaja- kuin yrityskaupassa sekä julkisella sektorilla. Pidempiä maksuehtoja oli pyydetty useammin ja niihin oli myös suostuttu useammin kuin vuotta aiemmin.

Keskimääräinen sovittu maksuaika yritysten välillä Suomessa oli 47 päivää, kun taas keskimääräinen todellinen maksuaika oli 64 päivää.

Pk-sektorin yrityksistä 55 % sanoi hyväksyneensä pidempiä maksuaikoja kuin ne olisivat halunneet silloin kun kyseessä on suuri ja monikansallinen yritys ja 58 % oli hyväksynyt pidempiä maksuehtoja pienen tai keskisuuren yrityksen kohdalla.

Suuryrityksistä 41 % oli hyväksynyt haluttua pidempiä maksuehtoja sekä suuryritysten että pk-yritysten ollessa kyseessä.

Yhteensä 81 % tutkimukseen osallistuneista oli hyväksynyt haluamaansa pidempiä maksuehtoja asiakassuhteen menettämisen pelon vuoksi ja 33 % oli nähnyt sen välttämättömäksi voidakseen välttää uhkaavan konkurssin. Tutkimukseen osallistuneista

yrittäjistä 46 % myös koki kasvavan eron maksuehtojen ja maksuajan välillä olevan todellinen riski yrityksen kestäväälle kasvulle.

Vuoden 2021 raportin yhteenveto

Intrum Oy:n vuoden 2021 raportin yhteenvedon mukaan keskimääräinen sovittu maksuaika yritysten välillä Suomessa oli 41 päivää, kun taas keskimääräinen todellinen maksuaika oli 53 päivää.

Raportista käy ilmi, että Suomessa yritysten todellisten maksuaikojen ja sovitun maksuehdon välinen maksuviive on koronapandemian aikana kaventunut. Kun vuonna 2020 ero sovitun maksuehdon ja todellisen maksuajan välillä oli 17 päivää, oli se vuonna 2021 enää 12 päivää. Toimialoilla on kuitenkin suuria eroavaisuuksia. Ilmiön taustalla saattaa olla aktiivisempi ote saatavien hallintaan tilanteessa, jossa kassavarojen riittävyys halutaan varmistaa.

Pk-sektorin yrityksistä 54 % sanoi hyväksyneensä pidempiä maksuaikoja kuin ne olisivat halunneet silloin kun kyseessä on suuri ja monikansallinen yritys ja 43 % on hyväksynyt pidempiä maksuehtoja pienen tai keskisuuren yrityksen kohdalla.

Suuryrityksistä 48 % oli hyväksynyt haluttua pidempiä maksuehtoja suurilta yrityksiltä ja 47 % pk-yrityksiltä.

Yhteensä 52 % tutkimukseen osallistuneista yrityksistä oli hyväksynyt haluttua pidempiä maksuehtoja asiakassuhteen vahingoittumisen pelossa ja 42 % välttääkseen konkurssin. Tutkimukseen osallistuneista 59 % oli myös vuoden 2021 aikana pidentänyt maksuehtojaan toimittajille johtuen kasvavasta makrotalouden epävarmuudesta.

Yhteensä 80 % tutkimukseen osallistuneista koki pitkät maksuehdot ongelmallisiksi ja 79 % koki ongelmallisiksi velalliset, jotka maksavat eräpäivän jälkeen.

2.1.2.3 Raporttien tiedot Ruotsin, Norjan ja Tanskan osalta

Ruotsi

Vuonna 2019 myönnetyn maksuehdon ja todellisen maksuajan välinen ero oli 4 päivää. Myönnetty maksuehto oli 29 päivää ja todellinen maksuaika 33 päivää.

Vuonna 2020 myönnetyn maksuehdon ja todellisen maksuajan välinen ero oli 18 päivää. Myönnetty maksuehto oli 48 päivää ja todellinen maksuaika 66 päivää.

Vuonna 2021 myönnetyn maksuehdon ja todellisen maksuajan välinen ero oli 11 päivää. Myönnetty maksuehto oli 42 päivää ja todellinen maksuaika 53 päivää.

Norja

Vuonna 2019 myönnetyn maksuehdon ja todellisen maksuajan välinen ero oli 2 päivää. Myönnetty maksuehto oli 21 päivää ja todellinen maksuaika 23 päivää.

Vuonna 2020 myönnetyn maksuehdon ja todellisen maksuajan välinen ero oli 20 päivää. Myönnetty maksuehto oli 50 päivää ja todellinen maksuaika 70 päivää.

Vuonna 2021 myönnetyn maksuehdon ja todellisen maksuajan välinen ero oli 11 päivää. Myönnetty maksuehto oli 40 päivää ja todellinen maksuaika 51 päivää.

Tanska

Vuonna 2019 myönnetyn maksuehdon ja todellisen maksuajan välinen ero oli 3 päivää. Myönnetty maksuehto oli 21 päivää ja todellinen maksuaika 24 päivää.

Vuonna 2020 myönnetyn maksuehdon ja todellisen maksuajan välinen ero oli 20 päivää. Myönnetty maksuehto oli 46 päivää ja todellinen maksuaika 66 päivää.

Vuonna 2021 myönnetyn maksuehdon ja todellisen maksuajan välinen ero oli 12 päivää. Myönnetty maksuehto oli 40 päivää ja todellinen maksuaika 52 päivää.

2.1.2.4 Raporttien tiedot muiden tutkimukseen osallistuneiden Euroopan maiden osalta

Seuraavassa tarkastellaan yritysten välisten maksuaikaa koskevien tietojen keskiarvoja Euroopassa.

Vuonna 2019 myönnetyn maksuehdon ja todellisen maksuajan välinen ero oli 6 päivää. Myönnetty maksuehto oli 34 päivää ja todellinen maksuaika 40 päivää (Suomessa 21 päivää ja 23 päivää).

Vuonna 2020 myönnetyn maksuehdon ja todellisen maksuajan välinen ero oli pitempi, 14 päivää. Vuonna 2020 myönnetty maksuehto oli 46 päivää ja todellinen maksuaika 60 päivää (Suomessa 47 päivää ja 64 päivää).

Vuonna 2021 ero myönnetyn maksuehdon ja todellisen maksuajan välillä oli 11 päivää. Myönnetty maksuehto oli 41 päivää ja todellinen maksuaika 52 päivää (Suomessa 41 päivää ja 53 päivää).

2.1.3 Suomen Yrittäjät ry:n selvitykset maksuajoista

Suomen Yrittäjät ry on muun ohella vuosina 2018–2021 teettänyt yritysгаллуpeja yritysten välisistä maksuajoista. Noin kolmasosa galлуpeihin mainittuina vuosina vastaanesta yrityksistä ilmoitti asiakasyrityksen pidentäneen laskujen maksuaikoja.

Vuoden 2021 yritysгаллupissa tiedonkeruu tehtiin 19.3. ja 24.3.2021 välisenä aikana ja tutkimukseen vastasi 1 120 pk-yrityksen edustajaa. Galлupissa pyrittiin kysymyksenasettelussa huomioimaan erityisesti koronavirusepidemia ja sen mahdolliset vaikutukset yritysten toimintaan. Vastaajista (n=1120) 37 % ilmoitti, että sopimuskumppanit tai asiakasyritykset olivat koronaviruksen aikana pidentäneet laskujensa maksuaikoja. Vastaajista (n=416) 60 %:n mukaan maksuaikoja olivat pidentäneet erityisesti suuret yritykset, kun taas 54 % ilmoitti erityisesti pienten yritysten pidentäneen maksuaikojaan. Vastaajista (n=1120) 50 %:n mukaan maksuajat olivat enimmillään 30 päivää kun taas 25 %:n mukaan ne olivat 31–60 päivää, 11 %:n mukaan 61–90 päivää ja 7 %:n mukaan yli 90 päivää.

Vastaajilta tiedusteltiin myös, oliko yli 30 päivän maksuajoista sovittu niiden kanssa. Vastaajista (n=477) 43 %:n mukaan maksuajoista oli sovittu ja 53 %:n mukaan ei ollut sovittu. Vastaajista (n=1120) 30 % ilmoitti, että pitkistä maksuajoista oli aiheutunut taloudellista haittaa ja 64 % ilmoitti, ettei haittaa ollut aiheutunut. Lopuksi vastaajilta tiedusteltiin, pitäisikö viranomaisen valvoa maksuaikalain noudattamista. Vastaajista (n=1120) 51 %:n mukaan kyllä, 27 %:n mukaan ei ja 22 % ei osannut sanoa.

(https://www.yrittajat.fi/wp-content/uploads/2021/09/yrittajagalлup_huhti_2021_maksuajat.pdf)

Vastaavissa yrittäjagalлupeissa vuonna 2020 https://www.yrittajat.fi/wp-content/uploads/2021/09/yrittajagalлup_toukokuu_2020_maksuajat.pdf, 2019 https://www.yrittajat.fi/wp-content/uploads/2021/09/yrittajagalлup_syys19_maksuajat.pdf ja 2018 https://www.yrittajat.fi/wp-content/uploads/2021/09/yrittajagalлup_maksuajat-lokakuu2018.pdf kysyttiin, ovatko asiakasyritykset pidentäneet kahden viimeisen vuoden aikana laskujen maksuaikoja. Vuonna 2020 vastaajista (n=1008) 27 % vastasi kyllä, kun taas vuonna 2019 vastaava luku oli 36 % (n=1006), ja vuonna 2018 luku oli 32 % (n=1056). Vuonna 2020 63 % vastaajista (n=273) ilmoitti, että erityisesti suuret yritykset olivat pidentäneet maksuaikojaan, kun taas vuonna 2019 vastaava luku oli 67 % (n=361), ja vuonna 2018 luku oli 68 % (n=335).

Kuten alla olevasta taulukosta käy ilmi, yritysgallupien tulosten mukaan enintään 30 päivän maksuajat ovat viimeisen kahden vuoden aikana vähentyneet, mitä voidaan pitää epätoivottavana. Sen sijaan 61–90 päivän maksuajat ovat ainoastaan vuonna 2020 hieman vähentyneet muihin vuosiin nähden, vaikka näin pitkät maksuajat eivät maksuehtolain mukaan ole pääsääntö.

Maksuaikojen pituus enimmillään	2018 (n=1056)	2019 (n=1006)	2020 (n=1008)	2021 (n=1120)
enint. 30 pv	60 %	61 %	54 %	50 %
31–60 pv	24 %	24 %	21 %	25 %
61–90 pv	7 %	7 %	9 %	11 %
yli 90 pv	4 %	5 %	5 %	7 %

Alla olevassa taulukossa on eritelty, kuinka monessa tapauksessa yli 30 päivän maksuajoista oli sovittu velkojayrityksen kanssa. Yritysgallupien mukaan siis yli puolessa tapauksista yli 30 päivän maksuajoista ei ole velkoja- ja velallisyrittäjien välillä sovittu.

Oliko pitkistä maksuajoista sovittu?	2018 (n=367)	2019 (n=355)	2020 (n=348)	2021
Kyllä	42 %	38 %	43 %	43 %
Ei	56 %	61 %	56 %	53 %

2.1.4 EU:n selvitykset ja suunnitelmat

Euroopan komission 10.3.2020 julkaisemassa Pk-yritysstrategiassa (Pk-yritysstrategia kestävä ja digitaalinen Eurooppa varten) COM(2020) 103 final ei ennakoita direktiivin uudistamista, vaan toimeenpanon tehostamista. Pk-yritysstrategiassa todetaan seuraavaa. Vaikka maksuviivästydirektiivi on lyhentänyt viiveitä sekä yritysten välisissä että yritysten ja alustojen välisissä liiketoimissa, vain 40 prosenttia yrityksistä EU:ssa saa maksun ajoissa. Lisäksi maksuviivästytykset ovat syynä neljäsosaan pk-yritysten konkurssista EU:ssa. On siirryttävä päättäväisesti uuteen liiketoimintakulttuuriin, jossa nopeat maksut ovat pääsääntö. Tätä varten komissio tukee maksuviivästydirektiivin täytäntöönpanoa varustamalla direktiivin vahvoilla seuranta- ja täytäntöönpanovälineillä. Niihin voisi kuulua virtuaalinen seurantakeskus, joka seuraisi maksuviiv-

västyksiä, selkeyttäisi epäriiluja maksukäytäntöjä ja selvittäisi, voitaisiinko pk-yrityksille tarjota vaihtoehtoisia riidanratkaisumenettelyjä tai sovittelumeکانismeja kaupallisissa toimissa esiintyvien maksukiistojen nopeaa ratkaisemista varten. (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0103&from=EN>, s. 11)

EU:ssa Fit for Future -foorumissa (korkean tason asiantuntijaryhmä, joka auttaa komissiota yksinkertaistamaan EU:n lainsäädäntöä ja vähentämään sääntelyn aiheuttamia ylimääräisiä kustannuksia) puitteissa on 8.12.2021 laadittu ehdotus toimenpiteistä, joilla entistä tehokkaammin voitaisiin puuttua pitkiin maksuaikoihin. Raportissa ehdotetaan lyhyen tähtäimen toimenpiteiksi sääntelyn tarkentamista epäriilujen käytäntöjen osalta, todistustaakan kääntämistä riitatilanteissa, maksuehtojen läpinäkyvyyttä, itsesääntelyä sekä neuvontaa ja tietojen antamista maksuaikoja koskevasta sääntelystä pk-yrityksille. Pitkän tähtäimen toimenpiteiksi ehdotetaan taas sopimisvapauden osittaista rajoittamista, sähköistä laskutusta sekä valvovaa viranomaista. (https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/final_opinion_2021_sbgr2_06_late_payments.pdf.)

2.2 Nykytilan arviointi

Yleistä

Elinkeinoelämässä pitkät maksuajat heikentävät velkojayritysten maksukykyä ja -valmiutta, mikä puolestaan vaikeuttaa tällaisten yritysten mahdollisuuksia kehittää liiketoimintaansa. Ongelma koskee erityisesti pienempiä yrityksiä, joille hyvä maksukyky on usein välttämätöntä yrityksen kehittämiseksi ja kasvattamiseksi, mutta joilla ei ole samanlaisia mahdollisuuksia kuin suuremmilla yrityksillä järjestää tarvittaessa ulkopuolista rahoitusta.

Yritysten väliset suhteet

Yritysten välisiä sopimussuhteita pidetään tavallisesti sopimisvapauden ydinalueena. Osapuolten välillä vallitsevan sopimisvapauden on katsottu johtavan muun ohella siihen, että 30 päivän enimmäismaksuajan säätämistä ehdottomaksi ei ole pidetty perusteltuna (ks. jakso 5.1). Lähtökohtana on, että yritysten välillä markkinoiden ja kilpailun katsotaan toimivan ja ohjaavan toimintaa optimaalisesti. Käytännössä erilaiset yritykset eivät kuitenkaan ole tasavahvassa asemassa sopimuksia neuvotellessaan, minkä vuoksi lainsäädännössä on yleiset säännökset muun muassa kohtuuttomien sopimusehtojen sovittelusta, määrävän markkina-aseman väärinkäytöstä ja sopimat-

tomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa. Jos yleisen sääntelyn lisäksi halutaan erityislainsäädännöllä rajoittaa yksittäisiä sopimusehtoja koskevaa sisältövapautta, tulisi tämän olla erityisen selkeästi perusteltavissa. Maksuaikaehtojen osalta tätä korostaa sekin, että Suomen kannalta tärkeissä vertailumaissa vallitsee maksuaikojen suhteen laaja sopimusvapaus (ks. tarkemmin jakso 5.2.).

Yleinen näkemys eri toimijoiden keskuudessa vaikuttaisi olevan, että aineellinen lainsäädäntö on sinänsä sisällöltään kunnossa, mutta sen noudattamisessa on jo pitkään ilmennyt ongelmia. Yli 30 päivän maksuaikoja sovelletaan tyyppillisesti tilanteissa, joissa maksajana on voimavaroiltaan ja neuvotteluvoimaltaan selkeästi suurempi yritys ja laskuttajana tätä pienempi mikro- tai pienyritys. Yritysten välisiä maksuaikoja pidennetään erityisesti silloin, kun velallisena on suuryritys (ks. edellä jakso 2.1.3). Suomen Yrittäjät ry:n mukaan pidennykset tapahtuvat esimerkiksi siten, että isompi yritys ilmoittaa maksavansa pienemmälle kumppanilleen omat laskunsa aikaisemman 30 päivän sijasta 90 päivässä tai tätä pitemmän ajan kuluttua.

Maksuehtolaki, yrittäjänsuojalaki ja oikeustoimilaki antavat velkojayritykselle keinoja puuttua velallisyrittäjän maksuehtolain 5 §:n vastaiseen menettelyyn. Näissä tilanteissa velkojayrityksen on kuitenkin itse saatettava asia tuomioistuimeen vireille ja huolehdittava asian ajamisesta. Mikro- ja pienyritysvelkojat eivät saatujen tietojen perusteella ole saattaneet maksuehtolain 5 §:n rikkomista koskevia asioita vireille, koska ne pelkäävät liikesuhteidensa vahingoittumista sopijakumppanina olevaan suurempaan yritykseen. Pidäkkeenä asian vireille saattamisessa on myös pelko oikeudenkäyntikuluisista. Toisaalta oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetun lain mukaan markkinaoikeudellisen asian voi saattaa vireille myös elinkeinonharjoittajien etujen valvomiseksi toimiva rekisteröity yhdistys. Esimerkiksi Suomen Yrittäjät ry:llä on nyky-lainsäädännön nojalla mahdollisuus saattaa maksuehtolain 5 §:n mukainen asia tietyissä tilanteissa markkinaoikeuden käsiteltäväksi (maksuehtolain 9 ja 10 § ja yrittäjänsuojalain 1 ja 2 §). Suomen Yrittäjät ry:ltä saadun tiedon mukaan se ei ole vienyt tällaisia asioita markkinaoikeuteen.

Yleislainsäädännössä on edellä todetun mukaisesti säännöksiä, joita voitaisiin soveltaa esille tulleisiin ongelmiin, mutta olemassa olevaan lainsäädäntöön turvautuminen edellyttää velkojayrityksiltä tai niitä edustavilta rekisteröidyiltä yhdistyksiltä aktiivisuutta sekä asian vireille saattamisessa että asian ajamisessa tuomioistuimessa. Edellä mainittujen syiden vuoksi näiden tahojen aktiivisuuteen perustuvan sääntelyn ei voida katsoa olevan toimiva ratkaisu.

Koronavirusepidemian vaikutus maksuaikoihin

Koronavirusepidemian aikana useat julkiset ja yksityiset toimijat ovat myöntäneet velallisille pidempiä maksuaikoja. Yhteiskunnassa on myös yleisesti kannustettu pidempien maksuaikojen myöntämiseen velallisten etujen huomioimiseksi vaikeassa taloudellisessa tilanteessa. Noin kolmasosa Suomen Yrittäjät ry:n yritysгаллуpeihin vuosina 2018–2021 vastanneista yrityksistä ilmoitti asiakasyrityksen pidentäneen laskujen maksuaikoja. Suomen Yrittäjät ry:n yritysгаллupiin vuonna 2021 vastanneista 37 % ilmoitti sopimuskumppaneiden tai asiakasyritysten pidentäneen laskujensa maksuaikoja koronakriisin aikana. Kasvua edellisvuoteen oli jopa 10 prosenttiyksikköä, kun taas vuoteen 2019 verrattuna kasvua oli vain 1 prosenttiyksikkö. Vuoden 2020 yritysгаллupissa epidemian vaikutukset eivät vielä näy, koska tiedonkeruu on tehty huhtikuussa. (ks. edellä jakso 2.1.3)

On siis selvää, että koronavirusepidemialla oli vaikutusta maksuaikoihin vuosina 2020 ja 2021, jolloin velallisille myönnettiin yleisesti pidempiä maksuaikoja vallitsevan tilanteen vuoksi. Saatavilla olevasta aineistosta (jaksot 2.1.2 ja 2.1.3) ei voida kuitenkaan tehdä sitä johtopäätöstä, että maksuaikojen pidentämisestä olisi kaikissa tapauksissa sovittu maksuehtolain 5 §:n edellyttämällä tavalla.

3 Tavoitteet

Kuten edellä jaksoissa 2.1.3 ja 2.2 selvitetään, pitkiä maksuaikoja sovelletaan tyypillisesti tilanteissa, joissa maksajana on voimavaroiltaan ja neuvotteluvoimaltaan suurempi yritys ja laskuttajana tätä pienempi yritys. Esityksen tavoitteena on kaventaa erityisesti mikro- tai pienyritysvelkojen ja suuryritysvelallisten välillä vallitsevaa epätasapainoasetelmaa tehostamalla maksuehtolain 5 §:n noudattamista.

Maksuehtolain 5 §:n noudattamista tehostamalla tavoitteena on myös vähentää kohtuuttoman pitkiä, mainitun pykälän vastaisia maksuaikoja yritysten välillä erityisesti silloin, kun velkojатаhona toimii mikro- tai pienyritys. Samalla tavoitteena on luoda kokonaisuudessaan entistäkin vastuullisempi maksuaikakulttuuri Suomeen. Näin pyritään osaltaan edistämään suomalaisten mikro- ja pienyritysten kehitys- ja kasvumahdollisuuksia.

4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

4.1 Keskeiset ehdotukset

Esityksessä ehdotetaan vastuullisemman maksukulttuurin luomiseksi ja lyhyempien maksuaikojen saavuttamiseksi, että asetetaan viranomaisen valvomaan maksuehtolain 5 §:n noudattamista.

Valvontaviranomaisen asettamisen tarkoituksena on ennen kaikkea suojata pienimpiä elinkeinonharjoittajavelkoja niitä suurempien elinkeinonharjoittajavelallisten lainvastaisilta maksukäytännöiltä. Valvontaviranomaisen suora asioihin puuttuminen helpottaisi mikro- ja pienyritysten tilannetta, sillä ne eivät joutuisi yksin ryhtymään toimiin suuryritysvelallisia vastaan, vaan viranomaisen valvoisi maksuaikaa koskevan sääntelyn noudattamista ja toteuttaisi toimenpiteet lainvastaisesti toimivia suuryrityksiä vastaan.

Osapuolten välillä vallitsevaa suhteellista neuvotteluvoimaa voidaan teoriassa arvioida useiden muuttujien pohjalta. Käytännön ja sääntelyn soveltamisen selkeyden näkökulmasta neuvotteluvoimaa on kuitenkin asianmukaisinta arvioida toimijoiden vuotuisen liikevaihdon tai sitä vastaavan tuoton perusteella. Tämän vuoksi esityksessä ehdotetaan valvonnan kohdistumista sellaisiin tapauksiin, joissa liikevaihdoltaan suhteellisen pienet velkojat toimivat suhteessa tietyn liikevaihdon ylittäviin velallisiin. Valvontaviranomainen valvoisi 5 §:n noudattamista tilanteissa, joissa velkojan liikevaihto tai sitä vastaava tuotto viimeksi päättyneeltä tilikaudelta on alle 2 miljoonaa euroa ja velallisen liikevaihto tai sitä vastaava tuotto viimeksi päättyneeltä tilikaudelta on vähintään 2 miljoonaa euroa. Näiden edellytysten on täytyttävä samanaikaisesti, jotta valvontaviranomaisella olisi toimivalta valvoa 5 §:n noudattamista. Liikevaihdoltaan suhteellisen pienillä velallisilla ei ole sellaista neuvotteluvoimaa, jota vastaan velkojaa, oli se suuri tai pieni, tulisi suojata. Tarpeellisena ei myöskään pidetä, että valvontaviranomaisen toimivalta valvoa maksuaikoja ulottuisi keskisuurten yritysten, suuryritysten tai keskisuurten ja suuryritysten välisiin suhteisiin.

Valvonta ei siis koskisi sopimussuhteita, joissa velallisen liikevaihto tai sitä vastaava tuotto viimeksi päättyneeltä tilikaudelta ei ylitä 2 miljoonaa euroa tai joissa velkojan liikevaihto tai sitä vastaava tuotto viimeksi päättyneeltä tilikaudelta ylittää 2 miljoonaa euroa. Selkeillä rajoilla voidaan vähentää esityksestä mahdollisesti aiheutuvaa hallinnollista taakkaa yrityksissä sekä ottaa parhaiten huomioon valvontakohteiden määrän kohtuullisuus ja resurssien kohdentaminen niihin tapauksiin, joissa valvontaa eniten tarvitaan. Valvontaviranomaisen valvonta ja hallinnolliset seuraamukset voisivat siten kohdistua vähintään 2 miljoonan euron liikevaihdon tai sitä vastaavan tuoton ylittäviin

velallisyhtiöksi, eli varsin suuriin yrityksiin. Tällaisia yrityksiä on Suomessa noin 17 500 kappaletta. Esityksessä ehdotettua ratkaisua soveltamisalarajauksen osalta on siten pidettävä erityisesti soveltamisen selkeyden, yksinkertaisuuden ja tavoitteiden toteutumisen näkökulmasta sekä Suomen yrityskoot ja markkinoiden rakenne huomioon ottaen parhaimpana vaihtoehtona.

Esityksessä ehdotetaan, että valvontaviranomaisen havaitessa velallisen ryhtyneen lainvastaiseen toimenpiteeseen tulisi valvontaviranomaisen ensisijaisesti pyrkiä saamaan neuvotteluteitse velallinen vapaaehtoisesti luopumaan siitä. Valvontaviranomaisella olisi lisäksi ehdotuksen mukaan oikeus antaa vähäisestä lainrikkomuksesta huomautus ja vakavammasta rikkomuksesta julkinen varoitus suuryritysvelalliselle. Julkista varoitusta koskevat tiedot, kun sitä koskeva päätös on lainvoimainen, olisi ehdotuksen mukaan pidettävä valvontaviranomaisen internetsivuilla vuoden ajan. Lisäksi ehdotetaan, että valvontaviranomaisella olisi oikeus kieltää lainvastaisen menettelyn jatkaminen ja uudistaminen ja että kiellon tehosteeksi voitaisiin asettaa myös uhkasakko.

Valvontaviranomaisen päätöksestä voitaisiin huomautuksen osalta valittaa hallinto-oikeuteen sekä julkisen varoituksen ja kiellon osalta markkinaoikeuteen. Hallinto-oikeudelta haetaan muutosta kaikkiin sellaisiin viranomaispäätöksiin, joihin saa hakea muutosta ja joille ei ole säädetty erityistä muutoksenhakutietä. Sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetun lain ja yrittäjän suojalain mukaisesti asetettavista kielloista päättää kuitenkin markkinaoikeus ja menettelyyn sovelletaan oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annettua lakia. Ottaen huomioon, että 1. lakiehdotuksessa on kyse vastaavatyyppeisiin sopimussuhteisiin liittyvistä asioista, on ehdottavan kiellon määräämisen osalta katsottu perustelluksi, että sitä koskeva muutoksenhaku tapahtuisi markkinaoikeudessa. Yhdenmukaisuuden vuoksi muutoksenhaku olisi perusteltua keskittää myös julkisen varoituksen osalta markkinaoikeuteen.

Lisäksi ehdotetaan, että valvonnan piiriin kuuluvan velallisen tulisi salassapitosäännösten estämättä ilman aiheetonta viivytystä toimittaa valvontaviranomaiselle sen pyytämät 5 §:n noudattamisen valvontaa varten välttämättömät tiedot, selvitykset ja asiakirjat. Valvontaviranomaisella olisi salassapitosäännösten estämättä myös oikeus tehdä tarkastus velallisen muussa toimipaikassa kuin pysyväisluonteiseen asumiseen käytetyissä tiloissa.

Esityksen mukaan mahdollista olisi niin sanottu anonymikäsittely edellyttäen, että menettely ei vaarantaisi rikkomisepäilyn kohteena olevan velallisen puolustautumisoikeuksia. Anonymikäsittelyllä tarkoitetaan sitä, että velkojan henkilöllisyys ja muut velkojaa koskevat tiedot pidettäisiin salassa.

Valvontatehtävä ehdotetaan osoitettavaksi Etelä-Suomen aluehallintovirastolle. Etelä-Suomen aluehallintovirastolla on kokemusta eri lainsäädäntöjen valvonnasta ja hallinnollisten seuraamuskeinojen käytöstä. Lisäksi on odotettavaa, että EU-sääntelyn myötä erilaiset viranomaiselle osoitetut valvontatehtävät, jotka ulottuvat yritysten väliin suhteisiin, lisääntyvät tulevaisuudessa, minkä vuoksi valvontatehtävä tulisi osoittaa sellaiselle viranomaiselle, jonka toimialaan kuuluu useamman eri alan ja sektorin valvonta. Myös tästä syystä Etelä-Suomen aluehallintovirastoa pidetään parhaimpana vaihtoehtona valvontaviranomaiseksi.

Oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annettua lakia muutettaisiin siten, että siinä säädettäisiin maksuehtolakiin lisättäväksi ehdotettavien kieltojen ja seuraamusten käsitteystä ja muutoksenhausta.

4.2 Pääasialliset vaikutukset

Vaikutukset mikro- ja pienyritysvelkoihin

Ehdotettavalla sääntelyllä on vaikutuksia sellaisten velkojen asemaan, joiden liikevaihto tai sitä vastaava tuotto viimeksi päättyneeltä tilikaudelta on alle 2 miljoonaa euroa ja jotka sopivat maksuajoista sellaisten velallisten kanssa, joiden liikevaihto tai sitä vastaava tuotto on vähintään 2 miljoonaa euroa. Suomessa yrityksiä, joiden liikevaihto on alle 2 miljoonaa euroa, on tällä hetkellä noin 350 000 kappaletta, kun taas yrityksiä, joiden liikevaihto on vähintään 2 miljoonaa euroa, on noin 17 500 kappaletta. Sääntely vaikuttaa siis maksuehtolain 5 §:n soveltamistilanteissa mikro- ja pienyritysvelkojen asemaan suhteessa näitä suurempiin velallisiin: ehdotettavat säännökset suojaisivat heikommassa asemassa olevaa mikro- ja pienyritysvelkojaa.

Kuten edellä selvitetään, maksuehtolain 5 §:ssä säädetään siitä, että velallisen ollessa elinkeinonharjoittaja maksuaika saa ylittää 30 päivää vain, jos siitä on nimenomaisesti sovittu. Yli 30 päivän maksuaikoja sovelletaan tyypillisesti tilanteissa, joissa maksajana on voimavaroiltaan ja neuvotteluvoimaltaan selkeästi suurempi yritys ja laskuttajana tätä pienempi mikro- tai pienyritys. Ehdotettavan sääntelyn arvioidaan johtavan siihen, että maksuajat tosiasiallisesti lyhenevät mikro- tai pienyritysten ja suuryritysten välisissä suhteissa, koska valvontaviranomaisen mukaantulo vähentäisi maksuehtolain 5 §:n vastaisia maksuaikakäytäntöjä. Koska valvontaviranomainen valvoisi lain 5 §:n noudattamista ja toteuttaisi toimia lainvastaisia maksukäytäntöjä harjoittavia suuryrityksiä vastaan, arvioidaan, että valvontaviranomaisen suora asioihin puuttuminen helpottaa mikro- ja pienyritysten tilannetta, sillä ne eivät joudu yksin ryhtymään toimiin suuryritysvelallisia vastaan.

Joko mikro- tai pienyritysvelkoja itse taikka elinkeinonharjoittajien etujen valvomiseksi toimiva rekisteröity yhdistys, jonka jäsen mikro- tai pienyritysvelkoja on, voisi saattaa vireille 5 §:n rikkomista koskevan asian. Valvontaviranomainen voisi myös omasta aloitteestaan ryhtyä tutkimaan 5 §:n noudattamista. Lisäksi epäiltyjä rikkomistapauksia voitaisiin eräissä tapauksissa tutkia anonyymimenettelyssä eli mikro- ja pienyritysvelkojan henkilöllisyys salattuna. Edellä lausutut seikat madaltavat mikro- ja pienyritysvelkojen kynnystä saattaa asia vireille valvontaviranomaiselle sekä edesauttaa 5 §:n vastaisesti toimivien tahojen joutumista vastuuseen lainvastaisesta menettelystään.

Lainvastaisiin maksuaikakäytänteisiin puuttuminen viranomaisen toimin on omiaan lyhentämään tosiasiallisia maksuaikoja. Tämä tarkoittaisi rajattua kustannusten siirtoa pienemmiltä yrityksiltä suuremmille. Näin se parantaisi mikro- ja pienyritysten tilannetta. Pienemmillä yrityksillä ylimääräinen pääoman sitoutuminen aiheuttaa keskimäärin enemmän ongelmia kuin suurilla. Maksuaikojen lyheneminen vapauttaisi pääomaa laskuttajana olevissa mikro- ja pienyrityksissä ja vähentäisi niiden pääomakustannuksia. Käyttöpääoma aiheuttaa aina kustannuksia, joko suoria pääomakustannuksia lainojen korkojen muodossa tai vaihtoehtoiskustannuksia siten, että rahat olisi voitu sijoittaa johonkin tuottavaan. Käyttöpääomaan sitoutuneet rahat eivät tuota.

Pitkät maksuehdot ja -ajat voivat johtaa siihen, että mikro- ja pienyritykset joutuvat turvautumaan ulkopuoliseen rahoitukseen. Siinäkin tapauksessa, että mikro- ja pienyritykset ylipäättään saavat ulkopuolista rahoitusta, tästä aiheutuu ylimääräisiä kustannuksia niille. Varsinkin pienillä yrityksillä ulkopuolisen rahoituksen saamisen vaikeus voi merkitä myös konkreettisia rajoituksia toiminnalle ja kasvulle. Myyntisaamisten suurella osuudella on suuri vaikutus yritysten maksuvalmiuteen pienempien kokoluokkien yritysten osalta. Jos kaikki muut seikat pysyvät samoina, lyhyemmät maksuajat vähentäisivät myyntisaamisten osuutta yritysten myynnistä.

Pitkät maksuajat heikentävät siten mikro- ja pienyritysten maksuvalmiutta ja maksukykyä, mikä usein puolestaan heikentää näiden mahdollisuuksia kehittää liiketoimintaa. Erityisesti mikro- ja pienyritykset tarvitsevat hyvää likviditeettiä pystyäkseen kehittymään ja kasvamaan, koska niillä ei ole samanlaisia mahdollisuuksia kuin suuremmilla yrityksillä järjestää ulkopuolista rahoitusta. Toisaalta on huomattava, että jos mikro- tai pienyritys pystyy tarjoamaan pitkää maksuaikaa, se saattaa toimia kilpailuetuna muihin palveluntarjoajiin ja kilpailijoihin nähden.

Maksuviivästykset aiheuttavat lisäksi hallinnollista taakkaa mikro- ja pienyritysvelkojille, jos ne joutuvat turvautumaan saatavien vapaaehtoiseen perintään tai vaatimaan viivästyskorkoa.

Kaiken kaikkiaan maksuaikojen lyhenemisen mikro- tai pienyritysvelkojen ja suuryritysvelallisten keskinäisissä suhteissa odotetaan parantavan mikro- ja pienyritysten kilpailukykyä sekä kasvumahdollisuuksia.

Vaikutukset yritysvelallisiin joiden liikevaihto on vähintään 2 miljoonaa euroa

Edellä todetun mukaisesti ehdotettavalla sääntelyllä on vaikutuksia sellaisten velallisten asemaan, joiden liikevaihto tai sitä vastaava tuotto viimeksi päättyneeltä tilikaudelta on vähintään 2 miljoonaa euroa ja jotka sopivat maksuajoista sellaisten velkojen kanssa, joiden liikevaihto tai sitä vastaava tuotto on alle 2 miljoonaa euroa. Sääntelyn vaikutukset kohdistuvat siis varsin suuriin velallisyrittäjiin niiden sopiessa maksuajoista mikro- tai pienyritysvelkojen kanssa. On kuitenkin huomattava, että mikro- tai pienyritys ja suuryritys saisivat jatkossakin keskinäisessä suhteessaan sopia yli 30 päivän maksuajoista, kunhan se tosiasiallisesti tapahtuu maksuehtolain 5 §:n mukaisesti.

Maksuaikojen pidentämisen on katsottu olevan suurelle yritykselle kaikkein nopein ja helpoin tapa parantaa yrityksen käyttöpääomaa. Pidemmät maksuajat nimittäin vapauttavat pääomaa maksajana olevan suuryrityksen käyttöön vähentäen sen käyttöpääoman tarvetta ja näin laskien sen pääomakustannuksia. Kuten todettu, maksuaikojen odotetaan lyhenevän esityksen vuoksi mikro- tai pienyritysvelkojen ja suuryritysvelallisten keskinäisissä suhteissa. Maksuaikojen lyheneminen taas olettavasti vaikuttaisi suuryritysten käyttöpääomaan ja aiheuttaisi jonkin verran lisää pääomakustannuksia niille yrityksille, jotka ovat toimineet maksuehtolain 5 §:n vastaisesti soveltaessaan yli 30 päivän maksuaikoja velkoihinsa mikro- ja pienyrityksille. Mikro- ja pienyritysvelkoja ei voitaisi siis enää samassa laajuudessa kuin aiemmin käyttää niin sanotusti pankkeina. Joidenkin suuryritysten olisikin joissakin tilanteissa pohdittava rahoituksensa uudelleenjärjestelyä.

Esitys parantaisi sellaisten suuryritysvelallisten asemaa, jotka noudattavat maksuehtolain 5 §:ää, suhteessa sellaisiin suuryrittäjiin, jotka eivät noudata puheena olevaa säännöstä: esitys vähentäisi sitä perusteetonta kilpailuetua, jota maksuehtolain 5 §:ää rikkovat suuryritykset saavat menettelystään.

Se, että yhä useampi suuryritys noudattaisi maksuehtolain 5 §:ää johtaisi olettavasti myös siihen, että entistä useammin tosiasialliseksi maksuajaksi muodostuu 30 päivää. Laskujen maksaminen vähintään kerran kuukaudessa voi joissakin tilanteissa lisätä työn määrää maksajana olevissa velallisyrittäjisissä. Myös valvontaviranomaisen tietopyynnöt ja yhteydenotot valvonta-asioihin liittyen saattavat lisätä vähäisessä määrin valvonnan kohteena olevien yritysten kohtaamaa hallinnollista taakkaa.

Vaikutukset yhteiskuntaan ja kilpailuun

Maksuaikojen lyheneminen mikro- tai pienyritysten ja suuryritysten välisissä suhteissa tarkoittaisi likvidien varojen siirtoa suurilta yrityksiltä pienille yrityksille. Pisimpien maksuaikojen lyhenemisen voidaan arvioida tuottavan suuremman hyödyn velkojina oleville pienyrityksille kuin sen aiheuttama kustannus on maksajina oleville suuryritysvelallisille. Edellä lausutulla arvioidaan olevan myönteisiä vaikutuksia mikro- ja pienyritysten kannattavuuteen ja kasvuedellytyksiin sekä niiden kykyyn työllistää uusia työntekijöitä, mutta lisäksi positiivisia vaikutuksia arvioidaan olevan yleisesti kilpailuun.

Maksuvalmiuden kasvun ja henkilöstön määrän kasvun välillä on yhteys. Koska valtaosa uusista työpaikoista syntyy pieniin yrityksiin, niiden kasvua rajoittavilla pitkillä maksuajoilla on usein negatiivisia työllisyysvaikutuksia. Maksuaikojen lyheneminen tehostaisi siis pienten yritysten kasvuedellytyksiä ja mahdollisuuksia investointeihin, ja näin maksuaikojen lyhenemisellä voidaan odottaa olevan positiivisia työllisyysvaikutuksia.

Pitkät maksuajat vaikuttavat kielteisesti mikro- ja pienyritysten kilpailuolosuhteisiin. Kun mikro- ja pienyritysten maksuvalmius paranee, ne ovat myös kilpailukykyisempiä. Lisäksi koska pienten yritysten edellytykset investoinneille mahdollisesti kasvaisivat, parantaisi se kotimaista kilpailukykyä kokonaisuudessaan. Maksuaikojen lyhenemisellä on siten vaikutusta myös kilpailuun yleisesti, sillä Suomessa on paljon pieniä yrityksiä. Maksuaikojen lyhentyessä myös myyntisaamisten kierto nopeutuisi, minkä voidaan arvioida tuottavan kansantalouden tasolla nettohyötyä.

Valvontaviranomaisen asettamisen arvioidaan parantavan markkinoiden toimivuutta, koska lain 5 §:n vastainen toiminta nousisi aiempaa useammin esille. Vaikka suurten yritysten neuvotteluvoiman väärinkäytösten todennäköisyys pienenesi, sen ei arvioida johtavan siihen, että suuryritykset tekisivät sopimuksia jatkossa ainoastaan yli 2 miljoonan liikevaihdon yritysten kanssa. On kuitenkin muistettava, että edelleen yli 30 päivän maksuajoista sopiminen on mahdollista, kunhan se tehdään maksuehtolain 5 §:ssä edellytetyllä tavalla.

Vaikutukset Etelä-Suomen aluehallintovirastoon

Ehdotuksen mukaan Etelä-Suomen aluehallintovirastolle annetaan useita uusia tehtäviä. Aluehallintoviraston tulisi valvoa maksuehtolain 5 §:n noudattamista eräiden yritysten välisissä suhteissa. Aluehallintovirasto käsittelee vireille saatetut asiat, minkä lisäksi se voisi ottaa oma-aloitteisesti asioita käsiteltäväksi. Aluehallintovirasto pyrkisi ensisijaisesti neuvotteluiin saamaan 5 §:n vastaisen tai epäillyn 5 §:n vastaisen toiminnan loppumaan. Aluehallintoviraston tulisi myös tarpeen mukaan avustaa riidan osa-

puolia selvittämällä asiaa ja pyrkimällä edistämään asian sovinnollista ratkaisua. Viraston tehtäviin kuuluisi myös seuraamusten (huomautus, julkinen varoitus ja kielto ja siihen liittyvä mahdollinen uhkasakko) määrääminen sekä näihin päätöksiin mahdollisesti liittyvät muutoksenhakutehtävät. Lisäksi viraston tehtäviin kuuluisi, tarpeen niin vaatiessa, suorittaa paikan päällä tehtäviä tarkastuksia.

Edellä lausutun perusteella on selvää, että ehdotettava sääntely tulee lisäämään aluehallintoviraston tehtäviä ja työmäärää siinä määrin, ettei niitä ole mahdollista hoitaa aluehallintovirastolle osoitettujen nykyisten määrärahojen puitteissa. Aluehallintovirastolle syntyvää työmäärää on vaikeaa arvioida useista syistä. Ensinnäkin uudistuksen pääasiallisen vaikutuksen oletetaan olevan ennaltaehkäisevä, jolloin sääntelyn kohteina olevien suuryritysvelallisten odotetaan oma-aloitteisesti parantavan toimintamallejaan ja lain 5 §:n noudattamista. Se, parantavatko suuryritysvelalliset toimintatapojaan ja lain 5 §:n noudattamista oma-aloitteisesti vai ei, vaikuttaa merkittävästi aluehallintoviraston mahdolliseen työmäärään. Toiseksi työmäärään on vaikutusta yhtäältä sillä, kuinka aktiivisesti velkojat ja elinkeinonharjoittajien etujen valvomiseksi toimivat rekisteröidyt yhdistykset saattavat epäiltyjä rikkomusasioita vireille, ja toisaalta sillä, kuinka aktiivisesti valvontaviranomaiselle tehdään sellaisia ilmoituksia, joiden nojalla valvontaviranomainen arvioi olevan olemassa riittävät edellytykset valvonta-asian käynnistämiseksi oma-aloitteisesti. Kolmanneksi työmäärään vaikuttaa se, kuinka laajaksi neuvotteluvaihe ja sovinnon edistämisvaihe tosiasiasa muodostuu. Neljänneksi työmäärään vaikuttaa myös se, kuinka monissa käsittelyyn tulevista tapauksista annetaan huomautus, julkinen varoitus tai kielto ja kuinka monissa tapauksissa aktualisoituu muutoksenhaku. Viidenneksi työmäärään vaikuttaa se, kuinka monissa tapauksissa joudutaan suorittamaan tietojen suojaamista (anonymikäsittely) tai tekemään velallisten tiloissa tarkastuksia.

On siis selvää, että aluehallintovirastolle käsiteltäväksi tulevien asioiden määrää sekä niiden aiheuttamaa työmäärää (käsittelyiden laajuus) on mahdotonta tässä vaiheessa yksilöidä kovinkaan tarkasti. Jonkinlaisena vertailukohteena voidaan pitää elintarvikemarkkinavaltuutetun käsiteltäväksi tulleiden maksuaika-asioiden määrää ja niiden aiheuttamaa työmäärää. On kuitenkin huomattava, että elintarvikemarkkinalaki on sen maksuaikasäännösten osalta ollut voimassa vasta lyhyen ajan ja että kyse on hyvin spesifistä sektorista, minkä vuoksi seuraaviin tietoihin ja niistä tehtäviin päätelmiin on suhtauduttava varovaisuudella. Ensimmäisen vajaan puolen vuoden aikana varsinaisia maksuaikoja koskevia rikkomistapauksia (ns. varsinaisia valvonta-asioita) ei tullut lainkaan elintarvikemarkkinavaltuutetun käsiteltäväksi, mutta elintarvikemarkkinavaltuutetulla oli kymmeniä maksuaikoja koskevia neuvonta- tai sovittelutehtäviä. Kun otetaan huomioon, että nyt ehdotettava sääntely kattaisi lähes kaikki sektorit – pois lukiens siis maksuaikaa sääntelevät erityislait kuten elintarvikemarkkinalaki –, voidaan aluehallintovirastolle käsiteltäväksi tulevien tapausmäärien arvioida muodostuvan

merkittävästi suuremmaksi. Varsinaisten valvonta-asioiden ja neuvonta- ja sovittelutehtävien yhteismäärä muodostunee vuositasolla lähemmäs sataa tapausta.

Arvioita siitä, minkälaisia kustannuksia valvonta-asioiden käsittely sekä neuvonta- ja sovittelutehtävien suorittaminen aiheuttavat aluehallintovirastolle selvitetään tarkemmin jäljempänä jaksossa 10.2 Suhde talousarvioesitykseen.

Vaikutukset tuomioistuimiin

Valvontaviranomaisen päätöksestä voidaan valittaa joko hallinto-oikeuteen (huomautus) tai markkinaoikeuteen (julkinen varoitus ja kieltö). Kun otetaan huomioon edellä kohdassa ”Vaikutukset Etelä-Suomen aluehallintovirastoon” arvioidut käsiteltäväksi tulevien varsinaisten valvonta-asioiden määrä, voidaan edelleen arvioida, että tämä tarkoittaisi vuositasolla noin kymmenen uutta ratkaistavaa asiaa markkinaoikeudelle ja hallinto-oikeudelle. Uudistuksella arvioidaan olevan siten vain vähäinen vaikutus markkinaoikeuden ja hallinto-oikeuden käsiteltäväksi tulevien asioiden kokonaismäärään. Ehdotettava sääntely ei myöskään sisältönsä vuoksi aiheuta tuomioistuimille tarvetta kouluttaa henkilöstöä, koska ehdotettava sääntely on merkittävilta osin samansisältöistä kuin jo voimassa oleva elintarvikemarkkinalain maksuaikasääntely, mukaan lukien muutoksenhaku sanottuihin instansseihin. Tämän vuoksi uudistus ei edellytä tuomioistuinten voimavarojen lisäämistä.

Vaikutukset julkiseen talouteen

Valvontaviranomaisen tehtävän osoittaminen Etelä-Suomen aluehallintovirastolle on arvioitu aiheutuvan vuodelle 2023 noin 165 000 euron kustannukset, jotka muodostuvat uusien henkilöiden palkkauksesta, käynnistämisvaiheen edellyttämistä tietyistä hankinnoista, koulutuksen hankkimisesta, IT- ja tiedotuskuluista sekä matkakustannuksista. Kustannukset on tarkoitus kattaa valtion vuoden 2023 talousarvion momentilta X.

Muodostuvia kustannuksia on selvitetty tarkemmin esityksen jaksossa 10.2 Suhde talousarvioesitykseen.

Etelä-Suomen aluehallintoviraston menoihin vuoden 2023 jälkeen varattavasta määrärahasta päätetään tulevia julkisen talouden suunnitelmia ja valtion talousarvioita ja lisätalousarvioita koskevin päätöksin.

Vaikutukset perusoikeuksiin

Esitys koskee yritysten välisiä sopimussuhteita eikä sillä näin ollen ole suoranaisesti perusoikeuksiin liittyviä vaikutuksia. Puolustautumisoikeuksia ja muita perustuslakiin liittyviä seikkoja on selvitetty tarkemmin esityksen suhdetta perustuslakiin koskevassa jaksossa.

5 Muut toteuttamisvaihtoehdot

5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset

Soveltamisalarajaus valvonnan piiriin tulevien yritysten osalta

Valvonnan soveltamisalarajauksen osalta on valmistelun aikana harkittu myös sitä vaihtoehtoa, että se koskisi sellaisia tilanteita, joissa velkojan liikevaihto tai sitä vastaava tuotto ei ylitä 2 miljoonaa euroa ja joissa velallisen liikevaihto tai sitä vastaava tuotto ylittää 4 miljoonaa euroa. Tämä tarkoittaisi ehdotettuun malliin nähden, että valvonnan piiriin tulisi noin 17 500 velallisyrittäjän sijasta noin 10 000 velallisyrittäjää. Vaikka valvonnan piiriin tulevien kohteiden määrä laskisi merkittävästi tällaisessa mallissa ja neuvotteluvoimien epätasapaino osapuolten välillä olisi joissakin tilanteissa selkeämpi, tällaista mallia ei pidetä perusteltuna, koska Suomessa on niin paljon mikro- ja pienyrityksiä, joiden liikevaihto on huomattavasti alle 2 miljoonaa euroa. Sellaiset tilanteet, joissa velkojan liikevaihto on lähellä mutta alle 2 miljoonaa euroa, ja velallisen liikevaihto on taas hieman yli 2 miljoonaa euroa, ovat verrattain harvinaisia, eikä yksinään näiden tilanteiden vuoksi ole perusteltua säätää velallisen osalta 4 miljoonan euron liikevaihtorajasta. Jos rajaus tehtäisiin 4 miljoonan euron mallin mukaan, se tarkoittaisi edelleen sitä, että moni sellainen tapaus, jossa voidaan liikevaihdon perusteella olettaa olevan neuvotteluvoiman epätasapaino, jäisi valvonnan ulkopuolelle. Tällöin valvonnan piiriin ei kuuluisi esimerkiksi tilanne, jossa velkojan liikevaihto on alle 40 000 euroa (tällaisia yrityksiä on Suomessa noin 170 000 kappaletta) ja velallisen liikevaihto on 3 miljoonaa euroa. Toisin sanoen kaikki tilanteet, joissa velallisen liikevaihto on 2–4 miljoonaa euroa, ja joissa vastapuolella olisi alle 2 miljoonan euron liikevaihdon velkoja, jäisivät valvonnan ulkopuolelle.

Valmistelun aikana harkittiin myös mallia, jota sovelletaan elintarvikemarkkina-alueissa (ks. elintarvikemarkkinalain 1 §:n 2 mom.). Tällöin riittävää olisi, että velkoja on liikevaihdoltaan velallista pienempi ja velallisen liikevaihto on vähintään 2 miljoonaa euroa. Sanotusta mallista seuraisi, että valvottavien tapausten määrä kasvaisi merkittävästi nyt ehdotettavaan malliin nähden, koska kaikki tapaukset, joissa velallisen liikevaihto ylittäisi 2 miljoonaa euroa ja velallisen liikevaihto olisi velkojaa suurempi, tulisivat soveltamisalan piiriin. Esimerkiksi tilanne, jossa velkojan liikevaihto olisi 2,5 miljoonaa euroa ja velallisen liikevaihto olisi 3 miljoonaa euroa, kuuluisi valvonnan piiriin. Vastaavasti valvonnan piiriin kuuluisivat esimerkiksi tapaukset, joissa sekä velkoja että velallinen ovat suuryrityksiä, jos velallisen liikevaihto on edes jonkin verran suurempi kuin velkojan. Erityisellä sektorilla, kuten elintarvikemarkkinasektorilla, ratkaisua voidaan pitää perusteltuna, koska valvonta kohdistuu vain tiettyyn, rajattuun sektoriin,

jossa toimii kohtuullinen määrä yrityksiä. Nyt ehdotettava sääntely kattaa sen sijaan kaikki ne sektorit, joista maksuaikojen osalta ei ole erikseen säädetty, eli hyvin merkittävään määrään yrityksiä. Kun otetaan huomioon yritysten kokonaismäärä ja esityksen tavoite suojata mikro- ja pienyrityksiä, rajattujen valvontaresurssien kohdentaminen edellyttää, että valvonta kohdistetaan vain kaikkein heikoimmassa neuvotteluasemissa oleviin tahoihin.

Ehdotetun liikevaihtotarkastelun lisäksi vaihtoehtona harkittiin, että rajausta tehtäisiin yritysten henkilömäärän perusteella. Yleisesti alle 10 työntekijän yrityksiä pidetään mikroyrityksinä ja alle 50 työntekijän yrityksiä taas pienyrityksinä. Harkittavana oli, että soveltamisalarajaus tehtäisiin siten, että velallisella tarkoitettaisiin yritystä, jossa on yli 50 työntekijää. Vaihtoehtoa ei kuitenkaan pidetty perusteltuna, koska tällöin valvonnan piiriin tulisi vain vajaa 4000 velallisyriystä. Lisäksi työntekijöiden henkilömäärään perustuvaa rajausta ei pidetty perusteltuna, koska tämä lisäisi sekä yritysten että viranomaisen hallinnollista taakkaa vielä enemmän kuin liikevaihtotarkastelu ja olisi omiaan aiheuttamaan esikysymyksenä riitoja siitä, mikä on tietynä ajankohtana ollut todellinen työntekijämäärä.

Valvontaviranomaisen seuraamuskeinovalikoiman laajuus

Valmistelun aikana harkittavana oli, tulisiko valvontaviranomaisen käyttöön tulevien hallinnollisten sanktioiden keinovalikoiman olla ehdotettua laajempi. Erityisesti esille nousi se, tulisiko huomautuksen, julkisen varoituksen ja valvontaviranomaisen määräämän kiellon lisäksi säätää valvojan viranomaisen oikeudesta esittää seuraamusmaksun määräämistä. Valvontaviranomaiselle on perusteltua antaa tiettyjä toimivaltuuksia, joilla se voi tarvittaessa puuttua lainvastaiseen menettelyyn, vaikka ensi sijassa lainvastaisuuksiin pyrittäisiin puuttumaan pehmein keinoin edistämällä lain säännösten vapaaehtoista noudattamista. Seuraamusten lajin osalta on kuitenkin huomioitava perustuslaista johdettava suhteellisuusperiaate ja sääntelyn oikeasuhtaisuuden vaatimus. Lisäksi koska elinkeinonharjoittajien välisten sopimussuhteiden valvonta viranomaisen toimesta on ylipäättään poikkeuksellista, tässä vaiheessa keinovalikoimasta jätettäisiin pois kaikkein ankarin keino eli seuraamusmaksu.

Valvontaviranomaiseksi nimettävä taho

Valmistelun aikana esillä oli Etelä-Suomen aluehallintoviraston lisäksi myös muita vaihtoehtoja valvovaksi viranomaiseksi. Työryhmässä kannatusta sai erityisesti elintarvikemarkkinavaltuutetun nimeäminen valvontaviranomaiseksi. Elintarvikemarkkinavaltuutetulla on alaltaan ehdotettavaa sääntelyä vastaava osaamista maksuaikakysymyksistä. Valvontatehtävän antaminen elintarvikemarkkinavaltuutetulle merkitsisi kui-

tenkin perustavanlaatuista muutosta tämän tehtäväkentässä, koska tämä on tehtäväsään keskittynyt vain tietyn, rajatun sektorin kysymyksiin. Yleissektorin näkökulmasta ei myöskään pidetä tarkoituksenmukaisena, että sitä koskevat maksuaikakysymykset sijoitettaisiin elintarvikesektorilla toimivan viranomaisen yhteyteen. Ottaen lisäksi huomioon se, että jos yritysten välisiä suhteita koskevaa yleissääntelyä – muidenkin kuin maksuaikakysymysten osalta – tulee viranomaisen valvottavaksi myös tulevaisuudessa, tulisi valvontatehtävät pyrkiä sijoittamaan samalle viranomaiselle, jolloin tehtävän osoittamista Etelä-Suomen aluehallintovirastolle voidaan pitää perustellumpana ratkaisuna kuin tehtävän osoittamista elintarvikemarkkinavaltuutetulle. Sanottujen seikkojen vuoksi elintarvikemarkkinavaltuutettua ei pidetä parhaimpana vaihtoehtona nyt ehdotettavan yleissääntelyn valvojaksi.

30 päivän maksuajan säätäminen absoluuttiseksi

Eräänä vaihtoehtona harkittiin aineellisen lainsäädännön muuttamista siten, että kielletäisiin 30 päivää pidemmät maksuajat elinkeinonharjoittajien välisisissä sopimussuhteissa. Tällainen lainsäädäntöratkaisu tarkoittaisi toisin sanoen sitä, että kielletäisiin kokonaan 30 päivää pidemmistä maksuajoista sopiminen. Vaikka tämänkaltainen sääntely saattaisi osassa tapauksista johtaa velallisyrittäjien maksuvelvollisuuden aikaistumiseen, ja siten lyhentäisi tosiasiallisia maksuaikoja, pakottava, ehdoton maksuaikakatto estäisi pidempien maksuaikojen käyttämisen myös tilanteissa, joissa pitkää maksuaikaa ei yleisesti pidetä ongelmallisena, vaan sille nähdään olevan selkeää tarvetta, ja joissa mikro- ja pienyritysvelkojatkin ovat halukkaita sitoutumaan yli 30 päivän maksuaikoihin. Lisäksi on hyvin epävarmaa, johtaisiko pelkästään maksuaikakattoa koskeva pakottava sääntely toivottuihin, velkojan taloudellista asemaa parantaviin vaikutuksiin niissäkään tapauksissa, joissa velkojan asemassa olevat, velalliseen nähden heikommassa asemassa olevat yritykset nykyisin pitävät maksuaikojen pituutta ongelmallisena. Voidaan todeta, että pakottavalla sääntelyllä ei myöskään ole välitöntä vaikutusta silloin, jos heikommassa asemassa oleva osapuoli ei pakottavan sääntelyn rikkomisesta huolimatta puutu rikkomukseen ja käytä olemassa olevia oikeussuojakeinoja. Sen lisäksi, että osapuolten sopimusvapautta rajoitettaisiin, vaikutuksia saattaisi aiheutua myös kilpailuun: kilpailukyky saattaisi heikentyä. Edellä esitetyn perusteella voidaan todeta, että pakottavan maksuaikasääntelyn vaikutukset eivät siten rajoittuisi vain maksuaikojen lyhenemiseen, vaan seuraukset olisivat monitahoisempia. Tarkempaa tietoa 30 päivää pidemmät maksuajat kieltävän pakottavan sääntelyn vaikutuksista on löydettävissä esimerkiksi oikeusministeriön laatimassa muistiossa ”Yritysten väliset pitkät maksuajat”, 15.5.2014, s. 11–12 sekä Ruotsin maksuaikojen raportoinnista annetun lain (2022:70, jäljempänä *raportointilaki*) esitöistä Prop. 2021/22:50, s. 10.

Pakottavan, ehdottoman maksuaikakaton ohella eräs ratkaisumalli voisi olla se, että maksuaikakatto olisi lähtökohtaisesti pakottava, mutta siitä voitaisiin poiketa laissa

määritellyistä erityisistä syistä. Vaikka tällainen ratkaisu toisi sääntelyyn joustoa, ei se kokonaan tai välttämättä lainkaan poistaisi edellä esitettyjä ongelmia. Sääntely jäisi väistämättä tulkinnanvaraiseksi, mikä puolestaan aiheuttaisi epävarmuutta yritysten välisissä suhteissa.

Käänteinen todistustaakka

Esityksessä lähdetään siitä perusolettamasta, että epäillyissä rikkomustilanteissa valvontaviranomaisella on selvitysvastuu siten kuin hallintolain (434/2003) 31 §:ssä säädetään. Hallintolain 31 §:n perusteella viranomaisen on huolehdittava asian riittävästä ja asianmukaisesta selvittämisestä hankkimalla asian ratkaisemiseksi tarpeelliset ja tiedot ja selvitykset. Säännöksen taustalla on perustuslain suojaama syyttömyysolettama. Lisäksi vastaajan puolustautumisoikeudet ja itseksiminointisuoja puoltavat sitä, että näyttötaakka on rikkomukseen vetoavalla. Näin ollen valvontaviranomaisen tulisi osoittaa, että maksuehtolain 5 §:ää on rikottu. Käänteisellä todistustaakalla saattaisi olla etunaan muun ohella valvontaviranomaisen työtaakkaa vähentävä vaikutus, mutta ainakaan tässä vaiheessa ei katsota perustelluksi arvioida käänteisen todistustaakan mahdollisuutta yksityiskohtaisemmin.

Itsesääntely

Suomessa ei ole pyritty ratkomaan maksuaikoihin liittyviä ongelmia itsesääntelyn keinoin pakottavan lainsäädännön sijasta tai ohella, eikä tähän vaikuta olleen myöskään erityistä halukkuutta eri alojen toimijoiden keskuudessa. Elinkeinoelämä ei siis ole pyrkinyt itse aktiivisesti ratkaisemaan havaittuja ongelmia. Esimerkiksi Ruotsissa, Alankomaissa ja Isonsa-Britanniassa on pyritty osittain myös itsesääntelyn keinoin puuttumaan pitkiin maksuaikoihin, mutta saatujen kokemusten perusteella vapaaehtoisuuteen perustuvat maksuaikojen noudattamista koskevat käytännesäännöt eivät ole osoittautuneet kovinkaan tehokkaaksi keinoksi, sillä enemmistö suurista yrityksistä ei ole aktiivisesti sitoutunut niihin ja kiinnostus liittyä käytännesääntöihin vapaaehtoisesti ei ole ollut suurta. Muiden maiden kokemusten perusteella vaikuttaa siis selvältä, ettei pelkkä itsesääntely onnistu poistamaan pitkiin maksuaikoihin liittyviä ongelmia.

Ei muutoksia nykytilaan

Jos minkäänlaisia muutoksia ei tehtäisi, maksuajat mikro- tai pienyritysvelkojen ja suuryritysten välillä pysyisivät ennallaan tai jopa pidentyisivät nykyisestä. Mahdollisuutta siitä, että maksuajat lähtisivät ilman lainsäädännöllisiä toimenpiteitä lyhene-mään nykyisestä ei voida pitää todennäköisenä, koska suuryrityksillä ei ole kannustinta vapaaehtoisesti muuttamaan maksuaikoja koskevia käytänteitään.

5.2 Ulkomaiden lainsäädäntö ja muut ulkomailta käytetyt keinot

Yleistä

Unionin jäsenmaissa on maksuviivästysdirektiivin lisäksi otettu käyttöön erityislainsäädäntöä maksuaikojen lyhentämiseksi. Kansalliset lainsäädäntöratkaisut poikkeavat toisistaan monilta osin. Eri jäsenmaiden lainsäädäntöratkaisuja on kattavasti selvitetty esimerkiksi Euroopan komission vuonna 2018 teettämässä selvityksessä ”Business-to-business transactions: a comparative analysis of legal measures vs. soft-law instruments for improving payment behaviour”. Seuraavassa kohdassa esitellään tarkemmin Ruotsissa, Isossa-Britanniassa ja Ranskassa käyttöön otettuja malleja, joita on tarkasteltu myös työryhmässä. Työryhmän johtopäätöksenä oli, etteivät mallit sovellu sellaisenaan Suomeen.

Tanskan ja Norjan lainsäädäntöratkaisut perustuvat maksuviivästysdirektiiviin. Tanskan lainsäädännön (Bekendtgørelse af lov om renter og andre forhold ved forsinket betaling, LBK nr 459 af 13/05/2014, § 3 a) mukaan yritysten välinen maksuaika saa ylittää 30 päivää vain, jos velkoja on nimenomaisesti hyväksynyt pidemmän maksuajan, eikä maksuaikaa voida pitää kohtuuttomana velkojan kannalta. Norjan lainsäädännön (Lov om renter ved forsinket betaling m.m., LOV-1976-12-17-100, § 2 a) mukaan yritysten välinen maksuaika saa ylittää 60 päivää vain, jos siitä on nimenomaisesti sovittu. Tanskan ja Norjan lainsäädännöt vastaavat suurelta osin Suomen maksuehtolain säännöksiä, eikä Tanskassa tai Norjassa ole erikseen säädetty esimerkiksi raportointivelvollisuudesta tai viranomaisvalvonnasta.

Ruotsin ja Ison-Britannian raportointilakimalli ja sen arviointi

Ruotsissa ja Isossa-Britanniassa on maksuviivästysdirektiiviin perustuvaa lainsäädäntöä, minkä lisäksi itsesääntelyä tukemaan on säädetty tietyn kokoisille yrityksille velvollisuus raportoida maksuajoista viranomaiselle.

Ruotsissa raportointilaki on astunut voimaan 1.3.2022. Raportointilain tarkoituksena on pysäyttää maksuaikojen pidentyminen sekä luoda mahdollisimman hyvät edellytykset pienille ruotsalaisille yrityksille kehittyä ja kasvaa. Raportointilain mukaan kaikkien niiden ruotsalaisten yritysten, joissa on yli 250 työntekijää, tulee vuosittain raportoida Ruotsin Yhtiövirastolle (Bolagsverket) maksuaikatiedot, jotka koskevat tavaroiden ja palveluiden hankkimista Ruotsissa toimivilta alle 250 työntekijän yrityksiltä. Maksuaikoja koskevilla tiedoilla tarkoitetaan keskimääräistä sovittua maksuaikaa, keskimääräistä todellista maksuaikaa sekä lukumäärätietoa niistä laskuista, jotka on maksettu

sovitun maksuajan jälkeen. Sanotut tiedot on raportoitava erikseen 0–9 työntekijän, 10–49 työntekijän ja 50–249 työntekijän yritysten osalta. Raportoidut tiedot on julkaisutava siten, että ne ovat löydettävissä etsittävässä muodossa rekisteristä. Jos raportointivelvollinen yritys ei ole ilmoittanut vaadittuja tietoja, Yhtiövirasto voi määrätä tämän täyttämään velvollisuutensa. Määräystä voidaan tehostaa uhkasakolla.

Isossa-Britanniassa raportointivelvollisuudesta säädetään kahdessa laissa (Small Business, Enterprise and Employment Act 2015 ja Limited Liability Partnerships Act 2000). Laissa määritellyt, tietyt kriteerit täyttävien kansallisten suuryritysten tulee säännösten mukaan puolen vuoden välein raportoida maksukäytännöstään viranomaiselle. Tiedot julkaistaan valtionhallinnon ylläpitämän verkkopalvelun kautta, ja tietojen on oltava yleisön saatavilla. Jos raportointivelvollisuuden piiriin kuuluva yritys laiminlyö raportointivelvollisuutensa tai se antaa väärää tietoa, se voidaan asettaa syytteen ja sille voidaan tuomita sakkoja. Rangaistavuuden ala ulottuu myös luonnollisiin henkilöihin.

Isossa-Britanniassa raportointisääntelyn tavoitteena on lisätä suurten yritysten maksukäytäntöjen ja suoritusten läpinäkyvyyttä, näiden julkista valvontaa sekä antaa pienempien yritysten käyttöön kattavampaa tietoa. Kattavamman tiedon avulla pienemmät yritykset voivat tehdä paremmin punnittuja päätöksiä siitä, kenen kanssa ne ryhtyvät käymään neuvotteluja, mutta laajempi tietopohja auttaa niitä myös neuvottelemaan paremmat maksuehdot sekä paremmat mahdollisuudet riitauttaa myöhästyneet maksut. Ruotsissa raportointisääntelyn tavoitteet ovat samansuuntaisia kuin mitä edellä on lausuttu Ison-Britannian osalta. Lisäksi tavoitteena on kannustaa pisimpiä maksuaikoja soveltavia tai vaativia yrityksiä lyhentämään maksuaikojaan. Tavoitteena on myös, että tulevaisuudessa pystytään paremmin seuraamaan maksuaikojen kehittymistä. Ruotsissa raportointivelvollisuuden ja tietojen julkistamisen uskotaan johtavan myös siihen, että pisimpiä maksuaikoja soveltaville ja usein myöhässä maksaville yrityksille syntyy kannustin lyhentää maksuaikojaan vapaaehtoisesti.

Raportointimalli voi jossain määrin ehkäistä maksuviivästyksiä, mutta on hyvin epävarmaa, onko raportointimallilla tosiasiallista vaikutusta siihen, että maksuajat lyhenisivät, suuret yritykset tosiasiallisesti parantaisivat maksukäytäntöjään tai että neuvotteluvoima suurten ja pienten yritysten välillä tasapainottuisi. Raportointimalli lisää myös tietyn kokoisten yritysten hallinnollista taakkaa, myös siis sellaisten, jotka toimivat vastuullisesti ja noudattavat maksuaikalainsäädäntöä ja sovittuja maksuaikoja. Raportointimalliin ei myöskään sisälly seuraamuksia niissä tilanteissa, joissa maksuaikasäännöksiä ei noudateta. Sanktioitu on vain se, että tietoja ei ilmoiteta määräajassa tai se, että annetaan virheellistä tietoa. Ylimääräisen hallinnollisen taakan lisäämistä yrityksille ilman siitä aiheutuvia merkittäviä hyötyjä on vaikea nähdä perusteltuna. Parempana ratkaisuna on pidetty sitä, että valvova viranomaisen kohdistaa toimenpiteensä ja mahdolliset sanktiot juuri niihin tahoihin, jotka eivät noudata maksuaikasäännöksiä.

Kokonaisuutena tarkastellen raportointimallin etuja ei ole nähty niin suurina kuin nyt ehdotettavan sääntelyn.

Ranskan valvontamalli ja sen arviointi

Ranskassa on vuodesta 2014 lähtien ollut voimassa ”Hamon laki”, joka sisällytti lain-säädäntöön hallinnolliset seuraamukset keinona puuttua maksuaikasäännösten rikko-muksiin, ja vuonna 2016 sanottua sääntelyä vahvistettiin ”Sapin II lailla”. Maksuaiko-
jen noudattamista valvoo ja hallinnolliset seuraamukset rikkomustapauksissa määrää ns. DGCCRF-viranomainen (Direction générale de la concurrence, de la consom-mation et de la répression des fraudes). DGCCRF-viranomainen voi antaa maksuaikojen rikkomisesta varoituksen, määrätä kiellon ja rahallisen seuraamuksen. Rahallinen seuraamus voi yritysten kohdalla nousta jopa 2 miljoonaan euroon. Tiedot hallinnolli-sista seuraamuksista myös julkaistaan. DGCCRF-viranomaisen valvonta on vuosittain kohdistunut noin 2500 yritykseen. DGCCRF-viranomainen voi puuttua kaikenkokois-ten yritysten toimintaan, mutta valvonta on resurssisyistä johtuen kohdistettu erityi-
sesti suuriin yrityksiin sekä aloihin, joilla esiintyy eniten maksuviivästyksiä.

Vaikka Ranskassa on viranomaisen resursseja pidetty liian vähäisinä, viranomaisval-vonnasta saatuja kokemuksia on pidetty lupaavina, ja on katsottu, että viranomaisval-vonnasta johtuen maksuajat ovat Ranskassa lyhentyneet. Jotkut sidosryhmät ovat kuitenkin kyseenalaistaneet maksuaikojen lyhenemisen viranomaisvalvonnasta joh-tuen ja esittäneet, että lyheneminen on ennemminkin ollut seurausta yleisestä talou-
den elpymisestä. Toisaalta useat toimijat ovat ilmoittaneet, että ne asiakkaat, jotka oli-vat aiemmin rikkoneet maksuaikasäännöksiä ja jotka olivat sen seurauksena saaneet viranomaiselta hallinnollisen sanktion, olivat parantaneet maksukäyttäytymistään.

6 Lausuntopalaute

Oikeusministeriö pyysi työryhmämietinnöstä lausuntoa Lausuntopalvelu.fi-sivuston kautta x viranomaiselta ja yhteisöltä. Näistä lausunnon antoi x tahoa. Lisäksi lausunnon antoi x muuta tahoa.

7 Säännöskohtaiset perustelut

7.1 Laki kaupallisten sopimusten maksuehdoista annetun lain muuttamisesta

10 a §. *Maksuajan enimmäiskeston noudattamisen valvonta velallisen ollessa elinkeinonharjoittaja.* Pykälän mukaan lain 5 §:n noudattamista valvoo Etelä-Suomen aluehallintovirasto silloin kun kyse on tietynsuuruista velkojista ja velallisista. Selvyyden vuoksi todetaan, että koska pykälässä viitattaisiin 5 §:n valvontaan, pykälää sovellettaisiin ainoastaan silloin kun sekä velallinen että velkoja ovat elinkeinonharjoittajia.

Pykälän 1 momentin mukaan aluehallintovirasto valvoo 5 §:n noudattamista, kun velkojan liikevaihto tai sitä vastaava tuotto on alle 2 miljoonaa euroa ja velallisen liikevaihto tai sitä vastaava tuotto on vähintään 2 miljoonaa euroa. Velkojan on siis oltava liikevaihdoltaan tai sitä vastaavalta tuotoltaan pienempi kuin velallinen.

Momentissa asetettuja liikevaihtorajoja tai vastaavan tuoton rajoja, alle 2 miljoonaa euroa ja vähintään 2 miljoonaa euroa, tarkastellaan suhteessa viimeksi päättyneeseen tilikauteen.

Jos velkojana on toimintansa vasta aloittanut elinkeinonharjoittaja, ei sen ensimmäinen tilikausi välttämättä vielä ole päättynyt. Näissä tilanteissa velkojan omaa ilmoitusta siitä, että velkojan liikevaihto tai sitä vastaava tuotto jää alle 2 miljoonan euron, pidetään lähtökohtaisesti riittävänä. Jos velallinen esittäisi näyttöä siitä, ettei velkojan ilmoitus tai sen esittämä selvitys pidä paikkaansa, aluehallintoviraston on kokonaisharkinnan perusteella päätettävä, onko asiassa esitetty riittävä selvitys siitä, että velkojan liikevaihto tai sitä vastaava tuotto jää alle 2 miljoonan euron. Vastaavasti jos velallinen on toimintansa vasta aloittanut elinkeinonharjoittaja eikä sen ensimmäinen tilikausi ole vielä päättynyt, lähtökohtana pidetään, jollei toisin osoiteta, ettei velallisen liikevaihto tai sitä vastaava tuotto täytä edellytystä vähintään 2 miljoonasta eurosta.

Selvyyden vuoksi todetaan, että jos 10 b §:ssä tarkoitettu elinkeinonharjoittajien etujen valvomiseksi toimiva rekisteröity yhdistys saattaa samaa velallisyrittystä koskevan asian aluehallintoviraston käsiteltäväksi ja vireille saatettu asia koskee useaa sen jäsenenä olevaa velkojayritystä, kunkin jäsenyrityksen liikevaihdon tai sitä vastaavan tuoton tulee olla alle 2 miljoonaa euroa viimeksi päättyneeltä tilikaudelta, jotta pu-

heena olevaa jäsenyritystä koskeva asia voidaan käsitellä. Edelleen selvyudeksi todetaan, että tällaisissa tilanteissa jäsenyritysten liikevaihtoja tai niitä vastaavia tuottoja ei lasketa yhteen.

Jos velkoja tai velallinen kuuluu kirjanpitolain (1997/1336) 1 luvun 5 ja 6 §:n tarkoittamaan konserniin, liikevaihto- ja tuottorajoja arvioidaan konsernin liikevaihtotietojen perusteella. Konserniin kuuluvan yksittäisen yrityksen liikevaihdon arvioinnin lähtökohdana olisi siten koko konsernin liikevaihto.

10 b §. *Maksuajan enimmäiskeston noudattamista koskevan asian saattaminen aluehallintoviraston käsiteltäväksi.* Pykälän 1 momentissa säädettäisiin tahoista, jotka voisivat saattaa 10 a §:ssä säädetyn asian aluehallintoviraston käsiteltäväksi.

Pykälän 2 momentin mukaan aluehallintovirasto voisi ottaa 1 momentissa tarkoitetun asian käsiteltäväksi myös oma-aloitteisesti. Säännös mahdollistaisi tarvittaessa muun muassa anonyymisti aluehallintovirastolle ilmoitettujen tapausten selvittämisen.

10 c §. *Eräiden tietojen suojaaminen maksuajan enimmäiskeston noudattamista koskevassa asiassa.* Pykälässä säädettäisiin rikkomuksista ilmoittamiseen liittyvien tietojen suojaamisesta ja velallisen puolustautumisoikeuksista.

Pykälän 1 momentin mukaan aluehallintoviraston olisi asian käsiteltäväksi saattavan tahon, eli 10 a §:ssä tarkoitetun velkojan tai 10 b §:ssä tarkoitetun elinkeinonharjoittajien etujen valvomiseksi toimivan rekisteröidyn yhdistyksen, pyynnöstä pidettävä velkojan henkilöllisyys ja muut asian käsittelyyn liittyvät, velkojan tai elinkeinonharjoittajien etujen valvomiseksi toimivan rekisteröidyn yhdistyksen yksilöimät, velkojaa koskevat tiedot salassa, jos tietojen antamisen voidaan olosuhteiden perusteella arvioida vahingoittavan velkojan etuja. Säännöksen soveltaminen perustuisi asian käsiteltäväksi saattaneen tahon esittämään pyyntöön. Tällaisen tahon subjektiivinen käsitys haitan aiheutumisesta ei kuitenkaan pelkästään riittäisi säännöksessä tarkoitetun salassapitoperusteen soveltamiseen vaan arvion tekisi aluehallintovirasto. Tarkoituksena on varmistaa erityisesti velkojan suojaaminen velallisen mahdollisilta vastatoimilta.

Momenttia sovellettaessa on otettava huomioon mitä julkisuuslain 11 §:ssä (asianosaisen oikeus tiedonsaantiin) ja 24 §:n (salassa pidettävät viranomaisen asiakirjat) 1 momentin 15 kohdassa säädetään. Mainitun 11 §:n yksityiskohtaisten perustelujen (HE 30/1998 vp) mukaan tiedon antaminen esimerkiksi siitä, kuka on tehnyt valvontaviranomaiselle selvityspyynnön, saattaa yksittäistapauksessa olla vastoin yleistä etua, jos tiedon antaminen voi vaarantaa valvontaviranomaiselle tärkeän tiedonsaannin. Lähtökohtaisesti nyt ehdotettavan momentin tarkoittamassa tilanteessa tulisi kuitenkin

sovellettavaksi julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 15 kohdan mukainen salassapitoperuste, jos tiedon antaminen vaarantaisi valvonnan tai sen tarkoituksen toteutumisen tai ilman painavaa syytä olisi omiaan aiheuttamaan vahinkoa asiaan osalliselle. Jos julkisuuslain säännökset eivät poikkeuksellisesti olisi riittäviä velkojaa koskevien edellä mainittujen tietojen suojaamiseksi, tiedot tulee suojata tässä momentissa ehdotettavalla tavalla eli velkojan tiedot on pyynnöstä pidettävä salassa, jos tietojen antamisen voidaan olosuhteiden perusteella arvioida vahingoittavan velkojan etuja.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin vastapuolen puolustautumisoikeuksista. Sen mukaan tietoja ei voisi salata, jos salassapito vaarantaisi asianosaisten oikeuden tulla kuulluksi tai oikeuden oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin. Asianosaisten puolustautumisoikeudet siis asettavat rajat sille, voidaanko asia käsitellä anonyymisti, toisin sanoen siten, että velkojayrityksen anonymiteetti säilyy sekä käsittelyn aikana että sen jälkeen. Jos aluehallintovirasto päätyisi 1 momentin nojalla siihen, että tietojen suojaaminen on lähtökohtaisesti perusteltua, tämä tekisi vireille tullutta asiaa selvitettyään ja mahdollisia lisätietoja hankittuaan kokonaisarvion siitä, onko asian käsittely tällä tavoin mahdollista ilman, että velallisyrittäjien puolustautumisoikeudet vaarantuvat.

Ehdotettavassa säännöksessä huomioitaisiin myös aluehallintoviraston mahdollisuus pidättäytyä päätöksen tekemisestä, jos siitä aiheutuisi riski velkojaa koskevien salassa pidettävien tietojen paljastumisesta. Jos anonyymiä käsittelyä ei pystytä takamaan, asian käsiteltäväksi saattaneella olisi oikeus peruuttaa asian käsittely. Anonyymisti käsiteltäväksi tarkoitetun, vireille pannun asian jatkaminen velkojaa koskevat tiedot julkistamalla voisi tarpeettomasti ja vahingollisesti vaikuttaa velkojan elinkeinotoimintaan vastoin tämän tahtoa. Aluehallintovirastolla ei olisi harkintavaltaa, jos asian vireille pannut peruu vireillepanon siitä syystä, ettei anonyymikäsitteily ole mahdollista, eikä anonyymiä käsittelyä pyytäneeltä taholta edellytettäisi perusteluja käsittelyn peruuttamista koskevalle kannalleen. Tietojen suojaaminen asian käsiteltäväksi saattaneen tahon pyynnöstä olisi tässä tilanteessa tärkeää, koska muutoin velkoja voisi joutua tilanteeseen, jossa tämä on oletanut käsittelyn pysyvän luottamuksellisena, mutta tätä koskevat tiedot annettaisiinkin vastapuolelle. Tällaisen mahdollisuuden on arvioitu rajoittavan velkojien aloitteellisuutta mahdollisten epäkohtien esille tuonnissa.

Estettä käsittelyn jatkamiselle ei toisaalta olisi, jos aluehallintovirasto toteaa tilanteen olevan sellainen, että vastapuolen puolustautumisoikeudet voidaan toteuttaa, vaikka velkojaa koskevia tietoja ei tuodakaan esille. Näin voisi tapauskohtaisesti olla esimerkiksi, jos kyse on useiden velkojien esille tuomasta samaa velallista koskevasta rikkomusepäilystä tai vakioehdoista, jotka eivät koske pelkästään asian vireille saattanutta tahoa. Tällöin ei olisi ehdotonta tarvetta suojata tai ylipäätään tuoda esille velkojaa koskevia tietoja. Tällainen tilanne voi olla tyypillinen esimerkiksi silloin, kun asian saattaa käsiteltäväksi elinkeinonharjoittajien etujen valvomiseksi toimiva rekisteröity yhdistys. Aluehallintovirasto voisi tällöin jatkaa asian käsittelyä, jos se on mahdollista ilman

velkojaa tai velkojia koskevien tietojen ilmaisemista. Menettely perustuisi tällöin aluehallintoviraston toimivaltaan suorittaa valvontaa 10 b §:n 2 momentin nojalla omaaloitteisesti.

10 d §. *Neuvottelu ja sovinnon edistäminen maksuajan enimmäiskeston noudattamista koskevassa asiassa.* Pykälässä säädettäisiin ensisijaisesta tavasta ratkaista lain 5 §:n rikkomusta ja rikkomusepäilyä koskevat tilanteet silloin kun kyse on 10 a §:ssä säädetystä asiasta. Pykälän 1 momentin mukaan epäillessään 10 a §:ssä tarkoitetun velallisen ryhtyneen 5 §:n rikkomiseen aluehallintoviraston olisi pyrittävä saamaan velallinen vapaaehtoisesti luopumaan siitä.

Pykälän 2 momentin mukaan aluehallintovirasto voisi tarvittaessa avustaa osapuolia ristiriitatilanteessa selvittämällä asiaa ja pyrkimällä edistämään asian sovinnollista ratkaisua. Kyse ei kuitenkaan olisi varsinaisesta sovittelusta.

10 e §. *Huomautus.* Pykälän 1 momentissa säädettäisiin aluehallintoviraston oikeudesta antaa huomautus 10 a §:ssä tarkoitetulle velalliselle, joka menettelee lain 5 §:n vastaisesti. Säännös ei edellytä, että rikkomus on tehty tahallaan tai huolimattomuudesta. Rikkomisesta tulisi siten aina voida huomauttaa ilman teon tai laiminlyönnin tuottamuksellisuuden arviointia.

Huomautus annettaisiin valituskelpoisena hallintopäätöksenä. Sen antamiseen sovellettaisiin hallintolain 6 ja 7 luvun säännöksiä, jotka varmistavat päätöksen kohteena olevan toimijan puolustautumisoikeudet. Hallintolain 31 §:ssä säädetään viranomaisen velvollisuudesta huolehtia asian riittävästä ja asianmukaisesta selvittämisestä hankkimalla asian ratkaisemiseksi tarpeelliset tiedot sekä selvitykset. Asianosaisen on esitettävä selvitystä vaatimuksensa perusteista. Asianosaisen on muutoinkin myötävaikutettava vireille panemansa asian selvittämiseen. Lain 32 §:ssä säädetään selvityspyynnön tekemistavasta, 33 §:ssä selvityksen antamiselle asetettavasta määräajasta ja 34 §:ssä kuulemisesta. Sen mukaan asianosaiselle on ennen asian ratkaisemista varattava tilaisuus lausua mielipiteensä asiasta sekä antaa selityksensä sellaisista vaatimuksista ja selvityksistä, jotka saattavat vaikuttaa asian ratkaisuun. Kun aluehallintovirasto antaa päätöksen, se on hallintolain 45 §:n mukaisesti perusteltava. Päätökseen voisi hakea muutosta jäljempänä selvitetävällä tavalla.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin selvyden vuoksi, että huomautus voitaisiin antaa edellyttäen, ettei asia kokonaisuutena arvioiden anna aiheutta julkisen varoituksen antamiseen.

Pykälän 3 *momentin* mukaan huomautusta ei voitaisi kuitenkaan antaa, jos sen kohde on välittömästi 1 momentissa tarkoitettun menettelyn havaittuaan oma-aloitteisesti ryhtynyt asiassa korjaaviin toimenpiteisiin. Momentti mahdollistaa vähäisempien rikkeiden korjaamisen kevyemmällä menettelyllä. Se, että menettelyn korjaamista ei voitaisi välittömästi toteuttaa kaikilta osin loppuun saakka, ei kuitenkaan olisi este säännöksen soveltamiselle, kunhan korjaaviin toimenpiteisiin on ryhdytty välittömästi menettelyn havaitsemisen jälkeen. Jos menettelyä ei voitaisi enää jälkikäteen korjata, momenttia ei voisi soveltaa.

10 f §. *Julkinen varoitus.* Pykälässä säädettäisiin aluehallintoviraston oikeudesta antaa julkinen varoitus. Pykälän 1 *momentin* mukaan aluehallintovirasto voisi antaa 10 a §:ssä säädettyssä asiassa velalliselle julkisen varoituksen, jos velallinen tahallaan tai huolimattomuudesta rikkoo 5 §:ää eikä rikkomus ole vähäinen. Rikkomus ei ole vähäinen, jos velallinen on toistuvasti rikkonut 5 §:ää. Rikkomus ei myöskään ole vähäinen, jos rikkomus on muuten niin moitittava, ettei huomautusta pidetä riittävänä.

Julkinen varoitus voitaisiin antaa myös sellaiselle elinkeinonharjoittajalle, jolle rikkomuksesta vastuussa olevan velallisen elinkeinotoiminta on siirtynyt yrityskaupan tai muun yritysjärjestelyn seurauksena.

Pykälän 2 *momentissa* säädettäisiin julkista varoitusta koskevien tietojen julkaisuvasta. Aluehallintoviraston olisi julkaistava julkista varoitusta koskevat tiedot viipymättä sen jälkeen, kun päätöksestä on ilmoitettu sen kohteena olevalle velalliselle tai sellaiselle elinkeinonharjoittajalle, jolle rikkomuksesta vastuussa olevan velallisen elinkeinotoiminta on siirtynyt yrityskaupan tai muun yritysjärjestelyn seurauksena ja päätös on lainvoimainen. Julkaisemisesta olisi käytävä ilmi rikkomuksen luonne ja tyyppi sekä rikkomuksesta vastuussa oleva velallinen. Tiedot olisi pidettävä aluehallintoviraston internetsivuilla vuoden ajan. Tarkoitus on julkaista kyseiset tiedot, ei päätöstä sellaisenaan. Varoitus voitaisiin julkaista esimerkiksi aluehallintoviraston internetsivuilla. Jos varoituksella olisi yleisempää merkitystä tai siihen olisi muu erityinen syy, varoituksen antamisesta voitaisiin myös tiedottaa.

10 g §. *Aluehallintoviraston asettama kielto.* Pykälän 1 *momentissa* säädettäisiin aluehallintoviraston oikeudesta kieltää lain 5 §:n vastainen menettely silloin kun kyse on 10 a §:ssä säädetystä asiasta ja siinä tarkoitettusta velallisesta. Kiellon määrittäminen ei edellyttäisi, että velalliselle olisi jo aiemmin annettu huomautus tai julkinen varoitus. Kielto voitaisiin myös määrätä samalla kertaa kun velalliselle annetaan huomautus tai julkinen varoitus. Kieltoa ei sen sijaan tulisi määrätä, jos velallinen olisi välittömästi 5 §:n vastaisen menettelyn havaittuaan oma-aloitteisesti ryhtynyt asiassa korjaaviin toimenpiteisiin (10 e §:n 3 mom.).

Kielto voitaisiin, jos siihen on erityistä syytä, kohdistaa myös velallisen palveluksessa olevaan tai muuhun, joka toimii velallisen lukuun, taikka siihen elinkeinonharjoittajaan, jolle rikkomuksesta vastuussa olevan velallisen elinkeinotoiminta on siirtynyt yrityskaupan tai muun yritysjärjestelyn seurauksena. Erityinen syy voisi olla esimerkiksi aikomus kiertää kieltoa. Henkilöön kohdistettu kielto voi olla perusteltu esimerkiksi, jos on syytä uskoa, että velalliselle määrättyä kieltoa aiotaan kiertää perustamalla uusi yritys jatkamaan kiellettyä toimintaa.

Kieltopäätöksen osalta tulisi noudatettavaksi päätöksen täytäntöönpanokelpoisuutta koskeva oikeudenkäynnistä hallintoasioissa (808/2019) annetun lain 122 §. Sen 1 momentin mukaan päätöstä ei saa panna täytäntöön ennen kuin se on saanut lainvoiman. Kuitenkin sen 3 momentin 2 kohdan mukaan päätös voidaan panna täytäntöön lainvoimaa vailla olevana, jos päätös on luonteeltaan sellainen, että se on pantava täytäntöön heti. Mainitun momentin 3 kohdassa säädetään lisäksi mahdollisuudesta panna päätös täytäntöön lainvoimaa vailla olevana myös, jos päätöksen täytäntöönpanoa ei yleisen edun vuoksi voida lykätä. Samoista kriteereistä säädetään myös hallintolain 49 f §:ssä. Aluehallintovirasto voisi näin ollen päätöstä tehdessään arvioida tapauskohtaisesti, onko kyseessä tämän tyyppinen tilanne ja tarvittaessa mainitun säännöksen kriteerien täytyessä, todeta tämän päätöksen yhteydessä.

Pykälän 2 momentin mukaan aluehallintovirasto voisi asettaa pykälässä tarkoitetun kiellon noudattamisen tehosteeksi uhkasakon uhkasakkolaisissa (1113/1990) säädetyllä tavalla. Uhkasakon asettamisen mahdollisuus varmistaisi, että kielletty toiminta saadaan tarvittaessa lopetettua nopeasti. Toisaalta uhkasakolle ei olisi tarvetta esimerkiksi silloin, kun on perusteltua syytä uskoa, että velallinen ei jatka kielletyn ehdon käyttämistä.

10 h §. *Tietojenantovelvollisuus maksuajan enimmäiskeston noudattamista koskevassa asiassa.* Pykälässä säädettäisiin velallisen tietojenantovelvollisuudesta.

Sen 1 momentin mukaan säännöksessä tarkoitettu velallinen tai sellainen elinkeinonharjoittaja, jolle rikkomuksesta vastuussa olevan velallisen elinkeinotoiminta on siirtynyt yrityskaupan tai muun yritysjärjestelyn seurauksena, olisi salassapitosäännösten estämättä velvollinen antamaan maksutta aluehallintovirastolle sen pyynnöstä 5 §:n noudattamisen valvontaa varten välttämättömät tiedot, selvitykset ja asiakirjat. Säännös mahdollistaisi valvonnan toteuttamisen. Säännös olisi sidottu noudattamisen varmistamisen kannalta välttämättömiin tietoihin, selvityksiin ja asiakirjoihin. Tällaisia asiakirjoja olisivat ainakin sopimus mahdollisine liitteineen. Lisäksi velallisen tulisi varautua esittämään selvitystä vaatimusten noudattamisen kannalta merkityksellisistä muista sopimuskäytännöistä, jos nämä eivät ilmene kirjallisesta sopimuksesta.

Kuten esityksen suhdetta perustuslakiin koskevassa kohdassa on tarkemmin selvitetty, tiedonantovelvollisuuden kohteena eivät olisi arkaluonteiset tiedot tai erityiset tietoryhmät.

Pykälän 2 momentin mukaan aluehallintovirasto voisi asettaa tietojenantovelvollisuuden tehosteeksi uhkasakon. Uhkasakon määräämisestä ja tuomitsemisesta maksettavaksi säädetään uhkasakkolaissa.

10 i §. *Tarkastukset maksuajan enimmäiskeston noudattamista koskevassa asiassa.* Pykälän 1 momentissa säädettäisiin aluehallintoviraston oikeudesta tehdä 10 a §:ssä tarkoitetun velallisen tiloissa ennalta ilmoittamatta tarkastuksia, jotka ovat välttämättömiä 5 §:n noudattamisen varmistamiseksi. Tarkastusoikeus koskisi siis aluehallintoviraston valvontaan 10 a §:n mukaan kuuluvia asioita. Tarkastusten osalta on syytä huomioida myös se, mitä säädetään 10 c §:ssä. Puolustautumisoikeuksia koskevia asianmukaisia suojatoimia sovelletaan myös tapauksissa, joissa velkoja pyytää tietojen luottamuksellista käsittelyä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin siitä, mitä asiakirjoja ja muita tietoja voidaan tarkastaa, ja kenellä tällainen oikeus on. Tarkastusta suoritettaessa on otettava huomioon perustuslain 10 §:n 1 momentin säännös yksityiselämän suojasta sekä riittävät menettelylliset ja oikeusturvan takeet (PeVL 5/2010 vp). Aluehallintovirastolla olisi oikeus tallennusvälineestä riippumatta tutkia velallisen liikekirjeenvaihto, kirjanpito, tietojenkäsittelyn tallenteet, muut asiakirjat ja data, joilla voi olla merkitystä tämän lain noudattamisen valvonnassa, ja ottaa niistä jäljennöksiä. Säännös vastaisi asiasisällöllisesti elintarvikemarkkinalain 13 a §:n 2 momentin ensimmäistä lausetta ja kilpailulain (948/2011) 37 §:n 1 momentin toista lausetta. Myös ehdotettava säännös koskee yritysten välisiin sopimusmenettelyihin liittyviä tietoja, joiden tutkinta ilman ehdotettavia valtuuksia olisi vaikeaa.

Momentissa säädettäisiin myös aluehallintoviraston oikeudesta pyytää velallisen henkilöstön jäseniltä tarkastuksen kohteeseen ja tarkoitukseen liittyviä selvityksiä ja sinedöidä tiloja, kirjanpitoa, asiakirjoja ja dataa. Säännös vastaisi soveltuvin osin asiasisällöllisesti elintarvikemarkkinalain 13 a §:n 2 momentin toista ja kolmatta lausetta ja kilpailulain 37 §:n 3 momenttia. Mainittua kilpailulain 37 §:ä koskevan hallituksen esityksen mukaan mobiililaitteiden tarkastamisessa tulisi noudattaa erityistä huolellisuutta, sillä ne saattavat sisältää muita tarkastettavia laitteita enemmän yksityisyyden suojan piiriin kuuluvaa aineistoa. Edelleen todetaan, että yksityisyyden suojan piiriin kuuluvaa aineistoa ovat esimerkiksi yksityiselämään liittyvät sähköpostiviestit ja muistutetaan, että tarkastajilla on salassapitovelvollisuus yksityisen aineiston sisällöstä. Yksityisyyden suojasta työelämässä annetun lain (759/2004) nojalla työnantaja vastaa siitä, että sen edustaja tai henkilöstön jäsen ei tarkastuksen aikana tai sen jälkeen tutustu oikeudettomasti työntekijän aineistoon (HE 68/2018 vp, s. 60 ja HE 199/2020 vp, s. 56).

Myös nyt ehdotettavassa pykälässä tarkoitettu tarkastuksessa tulisi kiinnittää huomiota edellä kilpailulain esitöissä mainittuihin seikkoihin.

Pykälän 3 *momentissa* säädettäisiin oikeudesta saada tarvittavat tiedot myös yritykseltä, joka käsittelee 2 momentissa tarkoitettuja tietoja tarkastuksen kohteena olevan elinkeinonharjoittajana toimivan velallisen pyynnöstä, sekä tähän liittyvistä kustannuksista. Säännös vastaisi soveltuvien osin asiasisällöllisesti elintarvikemarkkinalain 13 a §:n 3 momenttia ja kilpailulain 37 §:n 2 momenttia.

Pykälän 4 *momentissa* säädettäisiin, että edellä 1–3 momentissa säädetty koskee velallisen lisäksi myös sellaista elinkeinonharjoittajaa, jolle rikkomuksesta vastuussa olevan velallisen elinkeinotoiminta on siirtynyt yrityskaupan tai muun yritysjärjestelyn seurauksena.

Pykälän 5 *momentissa* viitattaisiin informatiivisesti poliisin virka-apua koskevaan lainsäädäntöön.

10 j §. Muutoksenhaku. Päätökseen, joka koskee aluehallintoviraston antamaa huomautusta, saisi hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin laissa oikeudenkäynnistä hallintoasioissa säädetään. Pykälän 1 *momentin* nojalla julkista varoitusta tai kieltoa koskevaan aluehallintoviraston päätökseen haettaisiin kuitenkin muutosta markkinaoikeudelta. Myös näistä päätöksistä valitettaisiin noudattaen, mitä oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa säädetään valittamisesta viranomaispäätöksiin. Valituksen tekemisessä noudatettaisiin näin ollen mitä oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain 3 luvussa säädetään valituksen tekemisestä, noudatettavista määräajoista ja valituksen sisällöstä.

Oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetussa laissa säädetään erikseen markkinaoikeuden toimivaltaan kuuluvan asian käsittelystä markkinaoikeudessa.

Oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetun lain 1 luvun 2 §:n 2 momenttiin ehdotetaan 2. lakiehdotuksessa lisättäväksi uusi 8 kohta, jonka mukaan aluehallintoviraston tekemää julkista varoitusta tai kieltoa koskevaa päätöstä koskeva valitus käsiteltäisiin kilpailu- ja valvonta-asiana. Säättämällä varoitusta ja kieltopäätöstä koskevat asiat käsiteltäväksi kilpailu- ja valvonta-asiana varmistetaan, että sanotut asiat käsitellään perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännön mukaisesti hallintoprosessuaalissa järjestyksessä.

Pykälän 2 *momentin* mukaan markkinaoikeuden julkista varoitusta tai kieltoa koskevaan päätökseen saisi hakea muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan.

Kuten edellä on todettu, aluehallintoviraston asettamat kiellot ja julkiset varoitukset käsiteltäisiin markkinaoikeudessa kilpailu ja valvonta-asiaina. Oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetun lain 7 luvun 1 §:n mukaan markkinaoikeuden päätökseen kilpailu- ja valvonta-asiassa haetaan muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen siten kuin 1 luvun 2 ja 3 §:ssä mainituissa laeissa säädetään. Oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetun lain 7 luvun 1 § edellyttää näin ollen, että erityislaissa eli tässä tapauksessa kaupallisten sopimusten maksuehdoista annetussa laissa on säädettävä siitä, miten muutosta haetaan muutoksenhaun johdosta annettuihin markkinaoikeuden päätöksiin, jotka koskevat julkista varoitusta tai kieltoa. Ehdotetun säännöksen mukaan muutoksenhaku korkeimpaan hallinto-oikeuteen edellyttäisi valituslupaa, jos muutoksenhaku koskisi markkinaoikeuden toisena oikeusasteena antamaa päätöstä.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin valitusoikeudesta markkinaoikeuden päätökseen asianosaisaseman mukaan. Lähtökohtana on, että asianosainen saa aina valittaa markkinaoikeuden päätöksestä. Aluehallintovirasto saisi valittaa julkista varoitusta tai kieltoa koskevasta päätöksestä, jolla markkinaoikeus on kumonnut aluehallintoviraston päätöksen tai muuttanut sitä.

7.2 Laki oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetun lain 1 luvun 2:n muuttamisesta

1 Luku

2 §. *Kilpailu- ja valvonta-asiat.* Ensinnäkin lain 1 luvun 2 §:n 2 momentin 7 kohtaan tehdään teknisluonteinen muutos 8 kohdan lisäämisen vuoksi. Toiseksi momenttiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 8 kohta, jonka mukaan, markkinaoikeus käsittelee kilpailu- ja valvonta-asiaina sen toimivaltaan kaupallisten sopimusten maksuehdoista annetussa laissa säädetyt julkista varoitusta ja kieltoa koskevat asiat. Näiden on katsottu edellyttävän kilpailu- ja valvonta-asioiden käsittelytapaa.

8 Voimaantulo

Lakien ehdotetaan tulevan voimaan päivänä kuuta 2023.

Voimaantuloajankohdassa tulee ottaa huomioon valvontaviranomaisen tarve tehdä toiminnan järjestämistä koskevia ennakkollisia valmisteleviä toimia.

Jos maksuehtolain 5 §:ää on rikottu ennen tämän lain voimaantuloa, ei 1. lakiehdotuksessa säädettyjä seuraamuksia voida antaa tai asettaa.

9 Toimeenpano ja seuranta

Lain 5 §:n valvonnasta siten kuin 1. lakiehdotuksen 10 a §:ssä säädetään ja hallinnollisten seuraamusten määräämisestä vastaa Etelä-Suomen aluehallintovirasto. Lain toimeenpano edellyttää Etelä-Suomen aluehallintovirastossa henkilöstön rekrytointia. Ensi vaiheessa valvontaviranomaisen työmääräksi arvioidaan kaksi henkilötyövuotta. On kuitenkin seurattava, kuinka suureksi valvontaviranomaisen asiamäärät todellisuudessa muodostuvat.

Myös valvojan viranomaisen yrityksille suunnatuilla ohjeistuksilla ja tiedottamisella on tärkeä rooli onnistuneen toimeenpanon varmistamisessa. Etelä-Suomen aluehallintoviraston on suositeltavaa myös käydä keskusteluja parhaista valvontakäytännöistä ja tehdä tiedonvaihtoa elintarvikemarkkinavaltuutetun kanssa, sillä tällä on jo vastaavaa kokemusta omalta valvontasektoriltaan.

On syytä seurata mikro- tai pienyritysten ja suurten yritysten välisten maksuaikakäytäntöjen kehittymistä. Tietoa maksuaikojen kehityksestä saadaan ennen kaikkea Suomen Yrittäjät ry:n ja Intrum Oy:n teettämistä tutkimuksista. Tietoa sääntelyn toimivuudesta saadaan valvontaviranomaiselta.

10 Suhde muihin esityksiin

10.1 Esityksen riippuvuus muista esityksistä

Esitys ei ole riippuvainen muista esityksistä.

10.2 Suhde talousarvioesitykseen

Esitys liittyy esitykseen valtion vuoden 2023 talousarvioksi ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä. Asia liittyy maksuaikojen noudattamisen valvontaan eräiden elinkeinonharjoittajien välisissä suhteissa, valvontatehtävän osoittamiseen Etelä-Suomen aluehallintovirastolle ja tästä aiheutuviin kustannuksiin Etelä-Suomen aluehallintovirastolle.

Etelä-Suomen aluehallintovirastolle ehdotetaan 1. lakiehdotuksessa annettavaksi uusia tehtäviä. Etelä-Suomen aluehallintovirasto valvoisi siis maksuehtolain 5 §:n noudattamista mikro- tai pienyritysten ja suuryritysten välisissä suhteissa. Etelä-Suomen aluehallintoviraston tehtäviin kuuluisi ensisijaisesti neuvottelut ja sovinnon edistäminen, mutta myös seuraamusten määrääminen ja näihin liittyvien mahdollisten muutoksenhakutehtävien suorittaminen. Lisäksi Etelä-Suomen aluehallintoviraston tulisi tarpeen niin vaatiessa suorittaa myös paikan päällä tehtäviä tarkastuksia.

Tehtäviä hoitamaan tarvitaan uusia henkilöitä, joilla on soveltuva koulutus ja osaaminen. Alustavan arvion mukaan tehtävää hoitamaan olisi palkattava vähintään kaksi ylitarkastajaa. Etelä-Suomen aluehallintoviraston arvion mukaan sille tulisi kahden ylitarkastajan sijaan osoittaa minimissään 4–5 henkilötyövuotta vastaava resurssi. Aluehallintoviraston mukaan on mahdotonta arvioida kuinka monta neuvonta- ja sovittelutehtävää sekä valvonta-asiaa viraston käsiteltäväksi tulee. Valvottavien suuren määrän vuoksi valvonta-asioita saattaa tulla moninkertaisesti arvioitua enemmän kuin jaksossa 4.2 arvioidaan. Henkilötyövuosien vuosikustannus sivukuluineen olisi Etelä-Suomen aluehallintoviraston esittämän arvion mukaan 65 000–77 000 euroa per henkilö tehtävän vaativuustasosta riippuen. Kahden henkilön palkkauksesta aiheutuisi kustannuksia työnantajalle sivukuluineen yhteensä noin 145 000 euroa vuodessa, kun taas viiden henkilön palkkaaminen aiheuttaisi vuositasolla noin 347 000 euron kustannukset.

Uuden tehtävän perustaminen saattaa etenkin toiminnan käynnistämisvaiheessa edellyttää tiettyjen hankintojen tekemistä ja koulutuksen hankkimista. Kustannuksia aiheutuu myös muun muassa IT- ja tiedotuskuluista. Edellä mainituista arvioidaan aiheutuvan ensimmäisenä vuonna noin 15 000 euron kustannukset ja sen jälkeen noin 7 500 euroa vuodessa.

Tehtävään sisältyvä valvonta edellyttää, että määrärahasa varaudutaan myös valvonnan aiheuttamiin matkakustannuksiin. Koska valvonta perustuu ensisijaisesti neuvotteluihin ja sovinnon edistämiseen ja koska paikan päällä tehtäviä tarkastuksia ei tiedonsaantioikeuden toteuttamiseksi voida pitää ensisijaisena keinona, tarkastuksiin varattavia matkakustannuksia ei voida arvioida aiheutuvan enempää kuin 5 000 euroa vuosittain.

Etelä-Suomen aluehallintovirastolle aiheutuvat resursointitarpeet ovat tässä vaiheessa vielä alustavia ja yleispiirteisiä.

11 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys

Sopimussuhteisiin puuttuminen

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi viranomaiselle oikeus valvoa maksuehtolain 5 §:n noudattamista tietyissä elinkeinonharjoittajien välisissä suhteissa. Ehdotettavat säännökset koskisivat viranomaisen valtuuksia saada tietoja, tehdä tarkastuksia, kieltää menettelyjä ja antaa huomautus tai julkinen varoitus. Ehdotetut säännökset ovat merkityksellisiä erityisesti perustuslain 2 §:ssä tarkoitetun julkisen vallan käytön, 8 §:ssä tarkoitetun rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen, 10 §:ssä tarkoitetun yksityiselämän suojan, 12 §:ssä tarkoitetun julkisuusperiaatteen, 15 §:ssä turvatuksi omaisuuden suojan, 21 §:ssä säädettyjen oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin takeiden ja 22 §:ssä säädetyn perusoikeuksien turvaamisen näkökulmasta.

Ehdotettu 10 i §:n 3 momentti rajoittaa velallisen tai sellaisen elinkeinonharjoittajan omaisuudensuojaa, jolle rikkomuksesta vastuussa olevan velallisen elinkeinotoiminta on siirtynyt (PL 15 §). Sanotun 3 momentin mukaan aluehallintovirastolla on oikeus saada kaikki tarkastuksen toimittamiseksi tarvittavat tiedot myös yritykseltä, joka käsittelee sanotun pykälän 2 momentissa tarkoitettuja tietoja tarkastuksen kohteena olevan velallisen pyynnöstä tai muutoin tälle tarjotun palvelun osana. Edelleen momentissa todetaan, että jos tiedon antaminen tarkastusta toimittavalle aiheuttaa kustannuksia yritykselle, joka käsittelee tietoja tarkastuksen kohteena olevan velallisen pyynnöstä tai muutoin tälle tarjotun palvelun osana, tarkastuksen kohteena oleva elinkeinonharjoittaja vastaa aiheutuvista kustannuksista.

Perustuslain 15 §:n piiriin kuuluvien rajoitusten on perustuttava perusoikeuksien kannalta hyväksyttävään päämäärään (PeVL 30/2016 vp). Esityksen lähtökohtana on suojata heikompaa sopimusosapuolta eli velkojana toimivaa mikro- tai pienyritystä maksuehtolain 5 §:n rikkomistilanteissa. Ehdotettavat seuraamukset velallisena olevalle velkojalle suuremmalle yritykselle turvaisivat heikommassa asemassa olevan sopimusosapuolen sopimusvapautta ja omaisuudensuojaa. Edellä esityksessä jaksossa 2.1.3 ja 2.2. kerrotun mukaisesti epäkohtia on nimenomaan silloin kun velallinen on velkojalle suurempi ja siten neuvotteluasemaltaan vahvempi. Perustuslakivaliokunta on käytännössään huomionnut heikomman osapuolen suojan sääntelyä kehitettäessä (PeVL 07/2005 vp ja PeVL 74/2018 vp). Se on erityisesti kilpailulainsäädännön kohdalla arvioinut sääntelyä, jolla pyritään edistämään tehokasta kilpailua (PeVL 40/2010 vp). Suuryritysvelallisten maksuehtolain 5 §:n vastaista menettelyä ja siitä velkojille aiheutuvia ongelmia ei ole katsottu voitavan tehokkaasti ratkaista yleislainsäädännön, kuten oikeustoimilain 36 §:n nojalla.

Tietosuoja-asetuksen huomioiminen esityksessä

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2016/679, annettu 27 päivänä huhtikuuta 2016, luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta (yleinen tietosuoja-asetus), jäljempänä tietosuoja-asetus, kannalta merkityksellisiä säännöksiä ovat ehdotetut 10 c, 10 f, 10 h ja 10 i §. Rekisterinpitäjä olisi Etelä-Suomen aluehallintovirasto. Oikeus käsitellä henkilötietoja perustuisi tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan c alakohtaan eli rekisterinpitäjälle kuuluvan lakisääteisen velvoitteen noudattamiseen.

Tietosuoja-asetus jättää tietyiltä osin kansallista liikkumavaraa asetusta täsmentävän ja täydentävän sääntelyn antamiseen. Kansallinen liikkumavara pohjautuu keskeisiltä osin tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan c ja e alakohtiin, eli tilanteisiin, joissa henkilötietojen käsittely perustuu rekisterinpitäjän lakisääteiseen tehtävään (c alakohta) tai jos se on tarpeen yleistä etua koskevan tehtävän suorittamiseksi tai rekisterinpitäjälle kuuluvan julkisen vallan käyttämiseksi (e alakohta). Silloin kun henkilötietojen käsittely perustuu 6 artiklan 1 kohdan c ja e alakohtiin, jäsenvaltiot voivat käyttää 6 artiklan 2 ja 3 kohdassa tarkoitettua sääntelyliikkumavaraa ja antaa asetusta täsmentävää sääntelyä. Kansallinen sääntely voi koskea muun muassa käsittelyn lainmukaisuutta koskevia edellytyksiä, käsiteltävien tietojen tyyppiä, tietojen luovutusta, käyttötarkoitussidonnaisuutta ja käsittelytoimia koskevia säännöksiä. Tällaisen erityissääntelyn on täytettävä yleisen edun mukainen tavoite ja oltava oikeassa suhteessa sillä tavoiteltuun oikeutettuun päämäärään nähden.

Tietosuoja-asetuksen suoraa sovellettavuutta on korostettu esimerkiksi lausunnossa PeVL 14/2018 vp. Perustuslakivaliokunta on aiemmassa käytännössään pitänyt henkilötietojen suojan kannalta tärkeinä sääntelykohteina ainakin rekisteröinnin tavoitetta, rekisteröitävien henkilötietojen sisältöä, niiden sallittuja käyttötarkoituksia mukaan luettuna tietojen luovutettavuus sekä tietojen säilytysaikaa henkilörekisterissä ja rekisteröidyn oikeusturvaa. Näiden seikkojen sääntelyn lain tasolla on tullut lisäksi olla kattavaa ja yksityiskohtaista (ks. valiokunnan lausunnoista esim. PeVL 14/1998 vp, PeVL 25/1998 vp, PeVL 38/2010 vp, PeVL 46/2016 vp ja PeVL 31/2017 vp). Perustuslakivaliokunta on tietosuoja-asetuksen voimaantulon myötä kuitenkin uudistanut kantaansa ja on todennut, että henkilötietojen suoja tulee jatkossa turvata ensisijaisesti tietosuoja-asetuksen ja säädettävän kansallisen yleislainsäädännön nojalla ja että erityislainsäädännön säätämiseen tulee jatkossa suhtautua pidättyvästi (ks. PeVL 14/2018 vp, s. 4—5 ja PeVL 26/2018 vp, s. 2—3). Valiokunta on todennut, että tietosuoja-asetuksen yksityiskohtainen sääntely mahdollistaa myös viranomaistoiminnan sääntelyn osalta aikaisempaa sääntelymallia huomattavasti yleisemmän, henkilötietojen suoja ja käsittelyn perusteita sääntelevän lakitasoisen sääntelyn (ks. PeVL 14/2018, s. 4). Perustuslakivaliokunnan (PeVL 14/2018 vp) nykyisen käytännön mukaan tietosuoja-

asetuksen yksityiskohtainen sääntely, jota tulkitaan ja sovelletaan EU:n perusoikeuskirjassa turvattujen oikeuksien mukaisesti, muodostaa yleensä riittävän säännöspohjan myös perustuslain 10 §:ssä turvattun yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta. Valiokunnan käsityksen mukaan tietosuojasetuksen sääntely vastaa asianmukaisesti tulkittuna ja sovellettuna myös Euroopan ihmisoikeussopimuksen mukaan määräytyvää henkilötietojen suojan tasoa. Näin ollen erityislainsäädäntöön ei ole tietosuojasetuksen soveltamisalalla enää valtiosääntöisistä syistä välttämätöntä sisällyttää kattavaa ja yksityiskohtaista sääntelyä henkilötietojen käsittelystä.

Esityksessä on huomioitu tietosuojasetuksen asettamat vaatimukset ja kansallinen liikkumavara. Jäljempänä selvitetään tietosuojasetuksen suhdetta ehdotuksiin.

Eräiden tietojen suojaaminen asiaa käsiteltäessä

Esityksen 10 c §:ssä ehdotetaan säädettäväksi asian käsiteltäväksi saattaneen tahon henkilötietojen ja eräiden muiden tietojen suojaamisesta ja toisaalta velallisen puolustautumisoikeuksien turvaamisesta. Säännös on merkityksellinen perustuslain 21 §:n kannalta. Sen mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa sekä oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi. Käsitelyn julkisuus sekä oikeus tulla kuulluksi, saada perusteltu päätös ja hakea muutosta sekä muut oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin ja hyvän hallinnon takeet turvataan lailla.

Perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännössä on katsottu, että perustuslain 21 §:n säännökset eivät estä säätämästä lailla vähäisiä poikkeuksia niissä turvattuihin oikeuksiin, kunhan tällaiset poikkeukset eivät muuta kulloinkin kyseessä olevan oikeusturvatakeen asemaa pääsääntönä eivätkä yksittäistapauksessa vaaranna yksilön oikeusturvaa (PeVL 68/2014 vp). Toisaalta vaikka lainsäätäjällä on harkintavaltaa säännellä perustuslain 21 §:ssä tarkoitettuja oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin takeita (PeVL 59/2014 vp), esimerkiksi kuulemisesta koskevassa lainkäytön sääntelyssä on säilytettävä perustuslain mukainen pääsääntö vastapuolen kuulemisesta (PeVL 15/2006 vp ja PeVL 60/2001 vp).

Ehdotus on merkityksellinen myös perustuslain 12 §:n 2 momentin kannalta, jonka mukaan viranomaisen hallussa olevat asiakirjat ja muut tallenteet ovat julkisia, jollei niiden julkisuutta ole välttämättömien syiden vuoksi lailla erikseen rajoitettu. Jokaisella on oikeus saada tieto julkisesta asiakirjasta ja tallenteesta. Lainsäätäjän toimivaltaan kuuluu pelkästään sellaisten julkisuuden rajoitusten asettaminen, joita voidaan pitää

perustuslaissa tarkoitetulla tavalla välttämättöminä (PeVL 43/1998 vp). Oikeudenkäynnin julkisuutta voidaan kuitenkin rajoittaa, jos tämä on välttämätöntä muun perustuslain turvaaman oikeuden, esimerkiksi omaisuuden suojan turvaamisen perusteella. Tietojen suojaamiseen tulee olla erityiset asian laatuun liittyvät perusteet. Asian käsiteltäväksi saattaneen tahon paljastumisesta voi aiheutua tälle riski liikesuhteiden vahingoittumisesta. Tältä osin viitataan elintarvikemarkkinalain muutoksesta annettuun hallituksen esitykseen 199/2020 vp (s. 63) ja sen jaksoon 12 (Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys).

Edellä 10 c §:n säännöskohtaisten perustelujen yhteydessä tarkemmin selvitetyn perustein julkisuuslain säännösten ei ole katsottu aina riittävän asian käsiteltäväksi saattaneen tahon henkilöllisyyden salassapidon varmistamiseen. Pyrkimys suojata rikkomuksista ilmoittavan henkilöllisyys on katsottu olevan yhteensovittavissa perustuslain 12 §:n 2 momentissa turvatun julkisuusperiaatteen ja sen julkisuusperiaatteen rajoituksilta edellyttämän välttämättömyysperiaatteen kanssa (ks. samoin HE 199/2020 vp, s. 64). Asian käsiteltäväksi saattaneen tahon suojaamista koskevassa ehdotetussa säännöksessä on huomioitu sääntelyn oikeasuhtaisuus.

Asian käsiteltäväksi saattaneen tahon suojaamisen lisäksi on varmistettava toisen osapuolen mahdollisuus puolustautua sitä esitettyjä väitteitä vastaan esim. kuuleminenmenettelyllä. Ehdotuksen mukaan tietojen salassapito ei tulisi kyseeseen, jos se vaarantaisi asianosaisten oikeuden tulla kuulluksi tai oikeuden oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin. Vaikka 10 c §:n tavoitteena on suojata asian käsiteltäväksi saattavan tahon pyynnöstä tämän yksilöimiä tietoja, ei ole perusteltua, että tietojen suojaaminen perustuisi yksittäisen toimijan pyyntöön, vaan sen tulee perustua lakiin. Asian ratkaisisi Etelä-Suomen aluehallintovirasto edellä 10 c §:n perusteluissa selvitetyn perustein tekemä puolustautumisoikeuksien toteutumista koskeva kokonaisarvio. Edellä todetuin perustein ehdotuksen katsotaan täyttävän perustuslaista johtuvat vaatimukset.

Ehdotettu 10 c § on merkityksellinen myös tietosuoja-asetuksen näkökulmasta. Mainitussa pykälässä annettaisiin tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 3 kohdan nojalla kansallista erityissääntelyä henkilötietojen käsittelyn yleisistä edellytyksistä, jotka koskevat rekisterinpitäjän suorittaman tietojenkäsittelyn lainmukaisuutta, käsiteltävien tietojen tyypistä, asianomaisista rekisteröidyistä sekä siitä, millä edellytyksillä tietoja voitaisiin antaa tai olla antamatta. Pykälässä säädettäisiin niistä yleisistä edellytyksistä, joiden mukaisesti aluehallintoviraston tulisi käsitellä ja suojata velkojan tietoja, mikäli se olisi velkojan etujen mukaista. Ehdotettava sääntelyllä suojattaisiin siten velkojan intressejä ja sääntely olisi näin ollen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 3 kohdan edellyttämällä tavalla oikeasuhtaista ja yleisen edun tavoitteen mukaista.

Huomautus, varoitus ja kieltö

Laissa säädettävien elinkeinovapauden rajoitusten tulee olla täsmällisiä ja tarkkarajaisia, minkä lisäksi rajoittamisen laajuuden ja edellytysten pitää ilmetä laista (esim. PeVL 67/2002 vp). Esityksessä ehdotetut lain rikkomisesta aiheutuvat seuraamukset velalliselle eivät puutu elinkeinovapauteen. Esimerkiksi ehdotetussa aluehallintoviraston asettamassa kiellossa ei olisi kyse elinkeinotoiminnan kieltämisestä tai rajoittamisesta määrääjäksi tai toistaiseksi (kuten esim. PeVL 39/2016 vp), vaan kiellosta jatkaa tai uusia maksuehtolain 5 §:n vastaista menettelyä. Esityksessä ehdotettu kieltösäännös ei puutu kiellon kohteena olevan tahon elinkeinovapauteen.

Sekä huomautuksen, julkisen varoituksen ja kiellon osalta on huomioitu sääntelyn oikeasuhtaisuuteen liittyvät vaatimukset. Havaittuihin tai epäiltyihin rikkomuksiin puuttamisen lähtökohtana olisi neuvottelu ja sovinnon edistäminen. Huomautus tulisi kyseeseen, jos asia ei kokonaisuutena anna aihetta julkisen varoituksen antamiseen. Huomautus ja julkinen varoitus ovat seurauksina varsin lieviä suhteessa esimerkiksi seuraamusmaksuihin, joita esityksessä ei ehdoteta. Huomautus, julkinen varoitus samoin kuin kieltö voitaisiin antaa vain yritykselle, jonka liikevaihto tai sitä vastaava tuotto on vähintään 2 miljoonaa euroa. Lisäksi kiellon tehosteeksi voitaisiin asettaa uhkasakko.

Perustuslain 21 §:ssä tarkoitetun syyttömyysolettaman noudattamisen varmistamiseksi ehdotetaan, että julkisen varoituksen antamisen edellytyksenä olisi tahallisuus tai huolimattomuus. Tämä vastaisi vastaavantyyppisiä säännöksiä, jotka on annettu perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella. Perustuslakivaliokunnan lausunnon (PeVL 67/2002 vp) mukaan julkisen huomautuksen antaminen ei voi tulla kyseeseen, jos asianomainen on oma-aloitteisesti ja välittömästi virheen havaittuaan ryhtynyt asiassa korjaaviin toimenpiteisiin. Tämä on huomioitu myös ehdotettavassa esityksessä huomautuksen osalta.

Ehdotetussa 10 f §:ssä säädettäisiin eräiden tietojen julkaisemisesta aluehallintoviraston internetsivuilla. Varoituksen julkaisemisen yhteydessä ei julkaistaisi pääsääntöisesti henkilötietoja, mutta joissakin yksittäistapauksissa yrityksen nimestä voisi käydä ilmi henkilötietoja. Sen vuoksi ehdotettu säännös on merkityksellinen arvioitaessa tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 3 kohtaa. Siltä osin kuin kyse olisi henkilötiedoista, ehdotetulla pykälällä annettaisiin erityissääntelyä henkilötietojen julkaisemisesta ja säilytyssajasta. Yrityksen nimen julkaisemista pidetään perusteltuna rikkomuksen vakavuuden vuoksi. Lisäksi on huomioitava, että tietoja pidettäisiin internetsivuilla nähtävillä vain rajoitetun ajan. Rajauksella täsmennettäisiin tietosuoja-asetuksen 5 artiklan 1 kohdan e alakohdan säilytyksen rajoittamista koskevaa periaatetta.

Edellä selvitettyjen säännösten on näin ollen katsottu perustuvan hyväksyttävään päämäärään ja olevan oikeasuhtaisia ja yleisen edun mukaisia eikä ehdotettua sääntelyä voida pitää ongelmallisena myöskään rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen näkökulmasta.

Tiedonsaanti ja tarkastukset

Ehdotettavassa 10 a §:ssä aluehallintoviraston on valvottava kyseisessä pykälässä tarkemmin määriteltyjen elinkeinonharjoittajien välisiin sopimuksiin liittyvien vaatimusten noudattamista. Ehdotetussa 10 b §:ssä säädetään asioiden saattamisesta Etelä-Suomen aluehallintoviraston käsiteltäväksi. Nämä tehtävät edellyttävät sitä, että Etelä-Suomen aluehallintovirasto voi saada elinkeinonharjoittajalta maksuehtolain 5 §:n noudattamisen valvontaa varten välttämättömät tiedot, selvitykset ja asiakirjat.

Ehdotetussa 10 h §:ssä säädetään Etelä-Suomen aluehallintoviraston oikeudesta saada tietoja salassapitosäännösten estämättä. Tiedonsaanti rajoittuisi Etelä-Suomen aluehallintoviraston 5 §:n noudattamisen valvontaa varten välttämättömiin tietoihin, selvityksiin ja asiakirjoihin. Tiedonsaantioikeuden kohteena olevat tiedot voivat sisältää liikesalaisuuksia ja henkilötietoja, mutta ei arkaluonteisia tietoja. Kyseessä olisi lakisääteisen tehtävän hoitamiseen ja julkisen vallan käyttöön liittyvät tehtävät, joille on katsottu olevan tietosuoja-asetuksessa perusteet ja joihin liittyvät säännökset kuuluisivat tietosuoja-asetuksen sallimaan liikkumavaraan. Ehdotettavissa säännöksissä on huomioitu perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännöstä (PeVL 29/2016 vp, PeVL 21/2012 vp ja PeVL 47/2010 vp.) ilmenevät sääntelyn oikeasuhtaisuuden vaatimukset sekä käyttötarkoitussidonnaisuus ja käsiteltävien tietojen luonne.

Mainittu 10 h § on merkityksellinen perustuslain 2 ja 10 §:n kannalta. Ehdotettu 10 h § vastaa elintarvikemarkkinalain 13 §:ää. Elintarvikemarkkinalain 13 §:n suhdetta perustuslakiin ja tietosuoja-asetuksen asettamiin vaatimuksiin on selvitetty elintarvikemarkkinalain esitöissä (HE 121/2018 vp, s. 61 ja 62). Kyseessä olisi tiedonsaantioikeuden rajoittuminen viranomaisen toiminnan kannalta välttämättömiin tietoihin (PeVL 17/2016 vp). Tiedonsaantitarve koskisi käytännössä kokoluokaltaan varsin suuria elinkeinonharjoittajia (PeVL 71/2014 vp) ja niiden perusteena olisi hyvän liiketavan vastaisten menettelyjen estäminen ja selvittäminen.

Ehdotetuissa 10 h ja 10 i §:ssä säädettäisiin siis aluehallintoviraston tiedonsaantioikeudesta ja tarkastusoikeudesta. Aluehallintoviraston oikeus käsitellä henkilötietoja perustuisi tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan c alakohtaan. Ehdotettavissa 10 h ja 10 i §:ssä annettaisiin tietosuoja-asetusta täsmentävää kansallista erityissääntelyä 6 artiklan 3 kohdan nojalla siitä, mille tahoille ja mihin tarkoitukseen henkilötietoja voi-

daan luovuttaa. Ehdotetun 10 h §:n mukaan velallinen olisi salassapitosäännösten es-tämättä velvollinen antamaan maksutta aluehallintovirastolle tämän pyytämät välttä-mättömät tiedot, selvitykset ja asiakirjat. Ehdotettu sääntely olisi tarpeellista aluehal-lintovirastolle tulevan valvontatehtävän vuoksi. Henkilötietojen käsittely olisi rajattu sii-hen, mikä on välttämätöntä. Ehdotetun 10 i §:n mukaan aluehallintovirastolla olisi oi-keus tallennusvälineestä riippumatta tutkia velallisen liikekirjeenvaihto, kirjanpito, tie-tojenkäsittelyn tallenteet, muut asiakirjat ja data sekä ottaa niistä jäljennöksiä. Alue-hallintoviraston tarkastusoikeuteen sisältyisi myös henkilötietojen käsittelyä ja tältä osin olisi kyse tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 3 kohdan nojalla annettavasta erityis-sääntelystä.

Tietosuoja-asetuksen 5 artiklan 1 kohdan b alakohdan käyttötarkoitussidonnaisuuden periaatetta koskevan säännöksen mukaan tiedot on kerättävä tiettyä, nimenomaista ja laillista tarkoitusta varten, eikä niitä saa käsitellä myöhemmin näiden tarkoitusten kanssa yhteen sopimattomalla tavalla. Edellä mainitut 10 a ja 10 b sekä tiedonanto-velvollisuutta koskeva 10 h § täyttävät tämän käyttötarkoitussidonnaisuutta koskevan vaatimuksen. Henkilön oikeusturva turvataan tältä osin siten, että Etelä-Suomen alue-hallintovirasto viranomaisena noudattaa julkisia hallintotehtäviä hoitaessaan hallinnon yleislakeja, mukaan lukien tietosuoja-asetuksen säännökset. Jos henkilö katsoisi hen-kilötietojensa käsittelyn lainvastaiseksi, tämä voisi saattaa asian vireille tietosuoja-asetuksen 77 artiklan mukaisesti valittamalla tai saattaa hallintolain nojalla vireille vaatimuksen siitä, että lainvastainen henkilötietojen käsittely on lopetettava.

Tietosuoja-asetuksen 9 artiklan 1 kohdassa säädetään erityisiä henkilötietoryhmiä koskevasta käsittelystä ja sen 2 kohdassa poikkeuksista näiden tietojen käsittelykiel-toon. Viranomaisen suorittamissa valvontatehtävissä tulee lähtökohtaisesti käsiteltä-väksi elinkeinotoimintaa harjoittavan henkilön nimi. Niiden henkilöiden nimet, joilla on yrityksen nimenkirjoitusoikeus, ovat julkista tietoa jo kaupparekisterilain (1979/129) nojalla. Tällaisessa tiedossa ei ole kyse arkaluonteisesta tiedosta, joita on käsitelty esimerkiksi perustuslakivaliokunnan lausunnossa PeVL 38/2016 vp. Näin ollen asi-assa ei ole tarvetta arvioida tarkemmin 9 artiklan vaatimusten täyttymistä, koska vi-ranomaisen ei käsitelisi erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja.

Ehdotettu 10 i § on merkityksellinen perustuslain 10 §:ssä tarkoitetun yksityiselämän suojan kannalta. Sen mukaan jokaisen yksityiselämä, kunnia ja kotirauha on turvattu. Henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla. Valmistelun yhteydessä ei ole tullut esille seikkoja, jotka ehdottomasti puoltaisivat tarvetta tehdä tarkastuksia myös kotirauhan piirissä. Ottaen lisäksi huomioon, että valvonnan kohteena voisivat olla yri-tykset, joiden liikevaihto tai sitä vastaava tuotto on vähintään 2 miljoonaan euroa, ei ole pidetty tarpeellisena ulottaa tarkastuksia pysyväisluonteiseen asumiseen käytettä-viin tiloihin. Perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt erityistä huomiota siihen, että yksi-

tyiselämän suojaan kohdistuvia rajoituksia on arvioitava kulloisessakin sääntely-yhteydessä perusoikeuksien yleisten rajoitusedellytysten valossa. Lainsäätäjän liikkumavaraa rajoittaa henkilötietojen käsittelystä säädettyä erityisesti se, että henkilötietojen suoja osittain sisältyy perustuslain 10 §:n samassa momentissa turvatus yksityiselämän suojan piiriin. Lainsäätäjän tulee turvata tämä oikeus tavalla, jota voidaan pitää hyväksyttävänä perusoikeusjärjestelmän kokonaisuudessa (ks. PeVL 14/2018 vp; PeVL 42/2016 vp, s. 2–3 ja siinä viitatu lausunnot; PeVL 29/2016 vp, s. 4–5; PeVL 37/2013 vp, s. 2/I ja esimerkiksi PeVL 21/2012 vp; PeVL 47/2010 vp sekä PeVL 14/2009 vp).

Perustuslakivaliokunta on viimeaikaisessa käytännössään kiinnittänyt huomiota siihen, että yrityksiin kohdistuvien valvontatyyppisten tarkastusten sääntelyssä on syytä selkeyden vuoksi viitata hallintolain tarkastuksia koskeviin 39 §:n yleissäännöksiin (PeVL 11/2013 vp, s. 2/II, PeVL 5/2013 vp, PeVL 32/2010 vp, PeVL 5/2010 vp). Hallintolain 39 §:n mukaan viranomaisen on yleensä ilmoitettava tarkastuksen aloittamisajankohdasta asianosaiselle. Viranomaisen on ilmoitettava toimivaltaansa kuuluvan tarkastuksen aloittamisajankohdasta asianosaiselle, jota asia välittömästi koskee, jollei ilmoittaminen vaaranna tarkastuksen tarkoituksen toteutumista. Hallintolain 39 §:n on arvioitu elintarvikemarkkinalain muutoksen (HE 199/2020 vp, s. 67) yhteydessä mahdollistavan ilman ennakoilmoitusta tehtävien tarkastusten tekemisen, jos siihen on yksittäistapauksessa tarvetta.

Ehdotettavat asioiden käsittelytapaa ja tarkastuksissa sovellettavia menettelyjä koskevat säännökset vastaisivat soveltuvin osin asiasisällöllisesti kilpailulain ja elintarvikemarkkinalain säännöksiä. Asioiden käsittelytapaa ja tarkastuksissa sovellettavia menettelyjä koskevissa säännöksissä on pyritty huomioimaan erityisesti tiedonsaantioikeuksiin ja asianajosalaisuuksiin liittyvät perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännöstä (esimerkiksi PeVL 13/2019 vp) ilmenevät rajoitukset. Oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin takeet turvataan perustuslain 21 §:n 2 momentin mukaan lailla. Näihin takeisiin sisältyvät myös oikeus saada oikeudellista apua, oikeus itse valita oikeusavustajansa ja oikeus neuvotella tämän kanssa luottamuksellisesti. Oikeudenmukaista oikeudenkäyntiä suojataan myös Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklassa, jonka määräysten on katsottu sisältävän oikeuden luottamukselliseen neuvonpitoon avustajan kanssa (PeVL 58/2002 vp ja PeVL 15/2014 vp). Perustuslakivaliokunta on pitänyt asianajosalaisuuteen kohdistuvien tiedonsaantioikeuksien osalta lähtökohtana luottamuksellisuuden kunnioittamista (PeVL 58/2002 vp). Euroopan unionin perusoikeuskirjassa asianajosalaisuus perustuu 47 artiklan 1 kohtaan ja 48 artiklan 2 kohtaan, joissa turvataan oikeus saada neuvoja ja antaa toisen henkilön puolustaa ja edustaa itseään sekä puolustautumisoikeuksien kunnioittamisen, minkä lisäksi se liittyy perusoikeuskirjan 7 artiklassa tarkoitettuun viestien kunnioittamiseen. EU-tuomioistuin on katsonut, että asianajajan on oltava riippumaton suhteessa julkiseen valtaan, muihin toimijoihin ja ulkopuolisiin (asia C-309/99). Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on katsonut,

että oikeus käyttää asianajajaa on Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklaan kuuluva oikeus niin rikos- kuin riita-asioissa. Nämä seikat on pyritty huomioimaan tarkastuksia koskeissa säännöksissä.

Muutoksenhaku

Perustuslain 21 §:ssä turvatun oikeuden luonteen ja lakivarauksen vuoksi valitusoikeuden sääntelyä ja valitusoikeuden rajoituksia koskee lailla säätämisen vaatimus (PeVL 12/2004 vp). Oikeus julkiseen oikeudenkäyntiin sisältyy myös Euroopan neuvoston ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan 1 kappaleeseen, YK:n kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevaan kansainvälisen yleissopimuksen 14 artiklan 1 kappaleeseen sekä Euroopan unionin perusoikeuskirjan 47 artiklan 2 kohtaan. Euroopan unionin perusoikeuskirjan 47 art. 2 kohdan mukaan jokaisella, jonka unionin oikeudessa taattuja oikeuksia ja vapauksia on loukattu, on oltava tässä artiklassa määrättyjen edellytysten mukaisesti käytettävissään tehokkaat oikeussuojakeinot tuomioistuimissa. Jokaisella on oikeus kohtuullisen ajan kuluessa oikeudenmukaiseen ja julkiseen oikeudenkäyntiin riippumattomassa ja puolueettomassa tuomioistuimissa, joka on etukäteen laillisesti perustettu.

Asian käsittely tuomioistuimissa tietojen suojaamisen ja puolustautumisoikeuksien osalta perustuisi voimassa olevaan lainsäädäntöön. Suomessa oikeudenkäynnin julkisuudesta säädetään muun muassa oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annetussa laissa (370/2007) sekä laissa oikeudenkäynnin julkisuudesta hallintotuomioistuimissa (381/2007).

Ponsi

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

LAKIEHDOTUKSET

1.

Laki

kaupallisten sopimusten maksuehdoista annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

lisätään kaupallisten sopimusten maksuehdoista annettuun lakiin (30/2013) uusi 10 a–10 j § seuraavasti:

10 a §

Maksuajan enimmäiskeston noudattamisen valvonta velallisen ollessa elinkeinonharjoittaja

Edellä 5 §:ssä säädettyä maksuajan enimmäiskeston noudattamista valvoo Etelä-Suomen aluehallintovirasto, jäljempänä aluehallintovirasto, kun velkojan liikevaihto tai sitä vastaava tuotto viimeksi päättyneeltä tilikaudelta on alle 2 miljoonaa euroa ja velallisen liikevaihto tai sitä vastaava tuotto viimeksi päättyneeltä tilikaudelta on vähintään 2 miljoonaa euroa. Jos velkoja tai velallinen kuuluu konserniin, liikevaihto- ja tuottorajoja arvioidaan konsernin liikevaihtotietojen perusteella.

10 b §

Maksuajan enimmäiskeston noudattamista koskevan asian saattaminen aluehallintoviraston käsiteltäväksi

Edellä 10 a §:ssä säädetyn asian voi saattaa aluehallintoviraston käsiteltäväksi velkoja tai elinkeinonharjoittajien etujen valvomiseksi toimiva rekisteröity yhdistys.

Aluehallintovirasto voi ottaa 10 a §:ssä säädettyssä asiassa asian käsiteltäväksi myös oma-aloitteisesti.

10 c §

Eräiden tietojen suojaaminen maksuajan enimmäiskeston noudattamista koskevassa asiassa

Sen lisäksi, mitä muualla laissa salassapidosta säädetään, aluehallintoviraston on edellä 10 a §:ssä säädetyn asian käsiteltäväksi saattaneen velkojan tai elinkeinonharjoittajien etujen valvomiseksi toimivan rekisteröidyn yhdistyksen pyynnöstä pidettävä velkojan henkilöllisyys ja muut asian käsittelyyn liittyvät, velkojan tai elinkeinonharjoittajien etujen valvomiseksi toimivan rekisteröidyn yhdistyksen yksilöimät, velkojaa koskevat tiedot salassa, jos tietojen antamisen voidaan olosuhteiden perusteella arvioida vahingoittavan velkojan etuja.

Jos tietojen salassapito vaarantaisi asianosaisten oikeuden tulla kuulluksi tai oikeuden oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin, aluehallintovirasto ei kuitenkaan saa pitää tietoja salassa. Tällöin aluehallintoviraston on annettava asian käsiteltäväksi saattaneelle mahdollisuus peruuttaa asian vireillepano. Jos asian vireillepano peruutetaan, asian käsittely raukeaa. Jos asian käsittelyä on kuitenkin aluehallintoviraston arvion mukaan mahdollista jatkaa siten, että 1 momentissa tarkoitetut tiedot pidetään salassa, käsittelyä voidaan jatkaa.

10 d §

Neuvottelu ja sovinnon edistäminen maksuajan enimmäiskeston noudattamista koskevassa asiassa

Jos aluehallintovirasto epäilee 5 §:n säännösten rikkomista 10 a §:ssä säädettyssä asiassa, sen on pyrittävä neuvotteluin saamaan velallinen vapaaehtoisesti lopettamaan lainvastainen toiminta.

Aluehallintovirasto voi tarvittaessa avustaa osapuolia riitatilanteessa selvittämällä asiaa ja pyrkimällä edistämään asian sovinnollista ratkaisua.

10 e §

Huomautus

Jos velallinen rikkoo 5 §:n säännöksiä 10 a §:ssä säädettyssä asiassa, aluehallintovirasto voi antaa tälle huomautuksen.

Huomautus voidaan antaa edellyttäen, ettei asia kokonaisuutena arvioiden anna ai-
hetta 10 f §:ssä tarkoitetun julkisen varoituksen antamiseen.

Huomautusta ei saa antaa, jos velallinen on välittömästi 5 §:n vastaisen menettelyn
havaittuaan oma-aloitteisesti ryhtynyt asiassa korjaaviin toimenpiteisiin.

10 f §

Julkinen varoitus

Jos velallinen tahallaan tai huolimattomuudesta rikkoo 5 §:n säännöksiä 10 a §:ssä
säädettyssä asiassa eikä rikkomus ole vähäinen, aluehallintovirasto voi antaa tälle jul-
kisen varoituksen. Julkinen varoitus voidaan antaa myös sellaiselle elinkeinonharjoit-
tajalle, jolle rikkomuksesta vastuussa olevan velallisen elinkeinotoiminta on siirtynyt
yrityskaupan tai muun yritysjärjestelyn seurauksena.

Aluehallintoviraston on julkaistava julkista varoitusta koskevat tiedot viipymättä sen
jälkeen, kun päätöksestä on ilmoitettu sen kohteena olevalle elinkeinonharjoittajalle ja
päättös on lainvoimainen. Julkaisemisesta on käytävä ilmi rikkomuksen luonne ja
tyyppi sekä rikkomuksesta vastuussa oleva velallinen. Tiedot on pidettävä aluehallin-
toviraston internetsivuilla vuoden ajan.

10 g §

Aluehallintoviraston asettama kiello

Jos velallinen rikkoo 5 §:n säännöksiä 10 a §:ssä säädettyssä asiassa, aluehallintovi-
rasto voi kieltää sitä jatkamasta tai uusimasta menettelyä. Kielto voidaan, jos siihen
on erityistä syytä, kohdistaa myös velallisen palveluksessa olevaan tai muuhun, joka
toimii sen lukuun, taikka siihen elinkeinonharjoittajaan, jolle rikkomuksesta vastuussa
olevan velallisen elinkeinotoiminta on siirtynyt yrityskaupan tai muun yritysjärjestelyn
seurauksena.

Kiellon tehosteeksi voidaan asettaa uhkasakko. Uhkasakon asettamisesta ja makset-
tavaksi tuomitsemisesta säädetään uhkasakkolaissa (1113/1990).

10 h §

Tietojenantovelvollisuus maksuajan enimmäiskeston noudattamista koskevassa asiassa

Velallinen tai sellainen elinkeinonharjoittaja, jolle rikkomuksesta vastuussa olevan velallisen elinkeinotoiminta on siirtynyt yrityskaupan tai muun yritysjärjestelyn seurauksena, on salassapitosäännösten estämättä velvollinen antamaan maksutta aluehallintovirastolle tämän pyytämät 5 §:n noudattamisen valvontaa varten välttämättömät tiedot, selvitykset ja asiakirjat. Velallinen ei kuitenkaan ole velvollinen toimittamaan aluehallintovirastolle tietoja, selvityksiä tai asiakirjoja, jotka sisältävät ulkopuolisen oikeudellisen neuvonantajan ja velallisten välistä luottamuksellisena pidettävää kirjeenvaihtoa.

Aluehallintovirasto voi asettaa tietojenantovelvollisuuden tehosteeksi uhkasakon. Uhkasakon määräämisestä ja tuomitsemisesta maksettavaksi säädetään uhkasakko-laissa.

10 i §

Tarkastukset maksuajan enimmäiskeston noudattamista koskevassa asiassa

Aluehallintovirastolla on oikeus tehdä 10 a §:ssä säädettyssä asiassa velallisen tiloissa ennalta ilmoittamatta tarkastuksia, jotka ovat välttämättömiä 5 §:n noudattamisen varmistamiseksi. Tarkastuksia ei kuitenkaan saa tehdä kotirauhan piiriin kuuluvissa tiloissa. Tarkastuksissa noudatetaan hallintolain (434/2003) 39 §:n säännöksiä.

Aluehallintovirastolla on oikeus tallennusvälineestä riippumatta tutkia velallisen liikekirjeenvaihto, kirjanpito, tietojenkäsittelyn tallenteet, muut asiakirjat ja data, joilla voi olla merkitystä 5 §:n noudattamisen valvonnassa, ja ottaa niistä jäljennöksiä. Aluehallintovirasto voi myös pyytää kaikilta velallisen henkilöstön jäseniltä tarkastuksen kohteeseen ja tarkoitukseen liittyviä selvityksiä tosiseikoista ja asiakirjoista ja tallentaa saamansa vastaukset. Aluehallintovirastolla on myös oikeus sinetöidä tiloja tai kirjanpitoa, asiakirjoja ja dataa siksi ajaksi ja siltä osin kuin on tarpeen tarkastuksen toimittamiseksi.

Aluehallintovirastolla on oikeus saada kaikki tarkastuksen toimittamiseksi tarvittavat tiedot myös yritykseltä, joka käsittelee 2 momentissa tarkoitettuja tietoja tarkastuksen kohteena olevan velallisen pyynnöstä tai muutoin tälle tarjotun palvelun osana. Jos tiedon antaminen tarkastusta toimittavalle aiheuttaa kustannuksia yritykselle, joka kä-

sittelee tietoja tarkastuksen kohteena olevan velallisen pyynnöstä tai muutoin tälle tarjotun palvelun osana, tarkastuksen kohteena oleva elinkeinonharjoittaja vastaa aiheutuvista kustannuksista, elleivät osapuolet sovi toisin.

Mitä 1–3 momentissa säädetään velallisesta, koskee myös sellaista elinkeinonharjoittajaa, jolle rikkomuksesta vastuussa olevan velallisen elinkeinotoiminta on siirtynyt yrityskaupan tai muun yritysjärjestelyn seurauksena.

Poliisin velvollisuudesta antaa virka-apua valvontavelvollisuuden toteuttamiseksi säädetään poliisilain (872/2011) 9 luvun 1 §:ssä.

10 j §

Muutoksenhaku

Muutoksenhausta hallintotuomioistuimeen säädetään oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (808/2019). Aluehallintoviraston julkista varoitusta tai kieltoa koskevaan päätökseen haetaan kuitenkin muutosta markkinaoikeudelta. Muutoksenhaussa noudatetaan, mitä oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetussa laissa säädetään.

Julkista varoitusta tai kieltoa koskevaan markkinaoikeuden päätökseen saa hakea muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan.

Aluehallintovirasto saa valittaa markkinaoikeuden julkista varoitusta tai kieltoa koskevista päätöksistä, jolla markkinaoikeus on kumonnut aluehallintoviraston päätöksen tai muuttanut sitä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

2.

Laki

oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetun lain 1 luvun 2:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetun lain (100/2013) 1 luvun 2 §:n 2 momentin 7 kohta, sellaisena kuin se on laissa 1287/2021, sekä

lisätään 1 luvun 2 §:n 2 momenttiin, sellaisena kuin se on osaksi laeissa 1495/2016, 417/2019, 568/2020, 117/2021 ja 1287/2021, uusi 8 kohta seuraavasti:

1 Luku

Yleiset säännökset

2 §

Kilpailu- ja valvonta-asiat

Markkinaoikeus käsittelee kilpailu- ja valvonta-asioina myös sen toimivaltaan kuuluviksi säädetty:

7) arpajaislaissa (1047/2001) tarkoitetut Poliisihallituksen esitykset seuraamusmaksun määräämisestä;

8) kaupallisten sopimusten maksuehdoista annetun lain (30/2013) 10 f ja 10 g §:ssä tarkoitetut Etelä-Suomen aluehallintoviraston julkista varoitusta ja kieltoa koskevat päätökset.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

LAGFÖRSLAG

1.

Lag

om ändring av lagen om betalningsvillkor i kommersiella avtal

I enlighet med riksdagens beslut

fogas till lagen om betalningsvillkor i kommersiella avtal (30/2013) nya 10 a–10 j § som följer:

10 a §

Tillsyn över av att den maximala betalningstiden iakttas när gäldenären är näringsidkare

Tillsynen över att den maximala betalningstiden enligt 5 § iakttas utövas av Regionförvaltningsverket i Södra Finland, nedan regionförvaltningsverket, när borgenärens omsättning eller motsvarande avkastning för den senast avslutade räkenskapsperioden understiger 2 miljoner euro och gäldenärens omsättning eller motsvarande avkastning för den senast avslutade räkenskapsperioden uppgår till minst 2 miljoner euro. Om borgenären eller gäldenären hör till en koncern, bedöms omsättnings- och avkastningsgränserna utifrån uppgifterna om koncernens omsättning.

10 b §

Rätt att föra ärenden som gäller iakttagande av den maximala betalningstiden till regionförvaltningsverket

Ett ärende enligt 10 a § får föras till regionförvaltningsverket av en borgenär eller av en registrerad förening som bevakar näringsidkarnas intressen.

Regionförvaltningsverket får i ett ärende enligt 10 a § också på eget initiativ ta ett ärende till behandling.

10 c §

Skydd av vissa uppgifter i ärenden som gäller iakttagande av den maximala betalningstiden

Utöver vad som någon annanstans i lag föreskrivs om sekretess, ska regionförvaltningsverket, på begäran av den borgenär som fört ett ärende enligt 10 a § till behandling eller den registrerade förening som bevakar näringsidkarnas intressen och som fört ett ärende enligt 10 a § till behandling, sekretessbelägga borgenärens identitet och sådana andra av borgenären eller den registrerade förening som bevakar näringsidkarnas intressen angivna uppgifter om borgenären som hänför sig till behandlingen av ärendet, om röjande av dessa uppgifter med tanke på omständigheterna kan bedömas skada borgenärens intressen.

Om sekretessbeläggningen av uppgifter äventyrar parternas rätt att bli hörda eller rätt till en rättvis rättegång får regionförvaltningsverket dock inte sekretessbelägga uppgifterna. Regionförvaltningsverket ska då ge den som fört ärendet till behandling möjlighet att återta ärendet. Om ärendet återtas, avskrivs behandlingen av ärendet. Om behandlingen av ärendet dock enligt regionförvaltningsverkets bedömning kan fortsätta så att de uppgifter som avses i 1 mom. sekretessbeläggs, kan behandlingen fortsätta.

10 d §

Förhandling och strävan till uppgörelse i godo i ärenden som gäller iakttagande av den maximala betalningstiden

Om regionförvaltningsverket misstänker en överträdelse av bestämmelserna i 5 § i ett ärende enligt 10 a §, ska regionförvaltningsverket genom förhandling försöka förmå gäldenären att frivilligt avstå från sitt lagstridiga förfarande.

Regionförvaltningsverket kan vid behov i tvister bistå parterna genom att reda ut ärendet och eftersträva en uppgörelse i godo.

10 e §

Anmärkning

Om en gäldenär bryter mot bestämmelserna i 5 § i ett ärende enligt 10 a §, kan regionförvaltningsverket ge gäldenären en anmärkning.

En anmärkning kan ges under förutsättning att ärendet som helhet betraktat inte ger anledning att meddela en offentlig varning enligt 10 f §.

Ingen anmärkning får ges, om gäldenären omedelbart på eget initiativ har vidtagit korrigerande åtgärder i ärendet efter att ha upptäckt ett förfarande som strider mot 5 §.

10 f §

Offentlig varning

Om en gäldenär uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot bestämmelserna i 5 § i ett ärende enligt 10 a § och överträdelsen inte är ringa, kan regionförvaltningsverket meddela gäldenären en offentlig varning. En offentlig varning kan meddelas också en näringsidkare till vilken den för överträdelsen ansvariga gäldenärens näringsverksamhet har övergått till följd av ett företagsförvärv eller något annat företagsarrangemang.

Regionförvaltningsverket ska offentliggöra information om den offentliga varningen utan dröjsmål efter det att den näringsidkare som beslutet gäller har informerats om det och beslutet har vunnit laga kraft. Av offentliggörandet ska överträdelsens art och slag samt den gäldenär som är ansvarig för överträdelsen framgå. Informationen ska finnas tillgänglig på regionförvaltningsverkets webbplats i ett år.

10 g §

Förbud som meddelas av regionförvaltningsverket

Om en gäldenär bryter mot bestämmelserna i 5 § i ett ärende enligt 10 a §, kan regionförvaltningsverket förbjuda gäldenären att fortsätta med eller upprepa förfarandet. Förbudet kan, om det finns särskilda skäl, meddelas att gälla också en hos gäldenären anställd person, någon annan som handlar för gäldenärens räkning eller en näringsidkare till vilken den för överträdelsen ansvariga gäldenärens näringsverksamhet har övergått till följd av ett företagsförvärv eller något annat företagsarrangemang.

Förbudet kan förenas med vite. Bestämmelser om föreläggande och utdömande av vite finns i viteslagen (1113/1990).

10 h §

Uppgiftsskyldighet i ärenden som gäller iakttagande av den maximala betalningstiden

En gäldenär eller en näringsidkare till vilken den för överträdelsen ansvariga gäldenärens näringsverksamhet har övergått till följd av ett företagsförvärv eller något annat företagsarrangemang är trots sekretessbestämmelserna skyldig att på begäran avgiftsfritt lämna regionförvaltningsverket de uppgifter, utredningar och handlingar som är nödvändiga för tillsynen över att 5 § iakttas. En gäldenär är dock inte skyldig att lämna regionförvaltningsverket uppgifter, utredningar eller handlingar som innehåller konfidentiell brevväxling mellan en utomstående juridisk rådgivare och gäldenären.

Regionförvaltningsverket kan förena uppgiftsskyldigheten med vite. Bestämmelser om föreläggande och utdömmande av vite finns i viteslagen.

10 i §

Inspektioner i ärenden som gäller iakttagande av den maximala betalningstiden

Regionförvaltningsverket har i ärenden enligt 10 a § rätt att förrätta oanmälda inspektioner i lokaler som innehas av en gäldenär, när inspektionerna är nödvändiga för att säkerställa att 5 § iakttas. Inspektioner får dock inte förrättas i lokaler som omfattas av hemfriden. Vid inspektioner ska 39 § i förvaltningslagen (434/2003) iakttas.

Regionförvaltningsverket har rätt att oberoende av lagringsmediet granska och ta kopior av en gäldenärs affärskorrespondens, bokföring, dataregistreringar och andra handlingar och data som kan ha betydelse för tillsynen över att 5 § iakttas. Regionförvaltningsverket har också rätt att av samtliga anställda hos gäldenären begära utredningar av fakta och handlingar som har samband med föremålet för och ändamålet med inspektionen och protokollföra de svar som har erhållits. Regionförvaltningsverket har också rätt att försegla lokaler eller bokföring, handlingar och data så länge och i den omfattning som det behövs för inspektionen.

Regionförvaltningsverket har rätt att få alla uppgifter som behövs för inspektionen också av ett företag som behandlar uppgifter som avses i 2 mom. på begäran av den gäldenär som är föremål för inspektion eller annars som en del av den service som tillhandahållits gäldenären. Om lämnandet av uppgifter till den som förrättar inspektion medför kostnader för det företag som behandlar uppgifter på begäran av den gäldenär som är föremål för inspektion eller annars som en del av den service som tillhandahålls den gäldenären, svarar den näringsidkare som är föremål för inspektion för kostnaderna, om inte parterna kommer överens om något annat.

Bestämmelserna om en gäldenär i 1–3 mom. gäller också en sådan näringsidkare till vilken den för överträdelsen ansvariga gäldenärens näringsverksamhet har övergått till följd av ett företagsförvärv eller något annat företagsarrangemang.

Bestämmelser om polisens skyldighet att ge handräckning för fullgörande av tillsynsskyldigheten finns i 9 kap. 1 § i polislagen (872/2011).

10 j §

Ändringssökande

Bestämmelser om sökande av ändring i förvaltningsdomstol finns i lagen om rättegång i förvaltningsärenden (808/2019). Ändring i regionförvaltningsverkets beslut om offentlig varning eller förbud får dock sökas hos marknadsdomstolen. Vid sökande av ändring iaktas lagen om rättegång i marknadsdomstolen.

Ändring i marknadsdomstolens beslut om offentlig varning eller förbud får sökas genom besvär hos högsta förvaltningsdomstolen, om högsta förvaltningsdomstolen beviljar besvärstillstånd.

Regionförvaltningsverket får anföra besvär över marknadsdomstolens beslut om offentlig varning eller förbud genom vilket marknadsdomstolen har upphävt regionförvaltningsverkets beslut eller ändrat det.

Denna lag träder i kraft den 20 .

2.

Lag

om ändring av 1 kap. 2 § i lagen om rättegång i marknadsdomstolen

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen om rättegång i marknadsdomstolen (100/2013) 1 kap. 2 § 2 mom. 7 punkten, sådan den lyder i lag 1287/2021, samt

fogas till 1 kap. 2 § 2 mom., sådant det lyder delvis ändrat i lagarna 1495/2016, 417/2019, 568/2020, 117/2021 och 1287/2021, en ny 8 punkt som följer:

1 kap.

Allmänna bestämmelser

2 §

Konkurrens- och tillsynsärenden

Marknadsdomstolen handlägger som konkurrens- och tillsynsärenden också följande ärenden som hör till dess behörighet:

7) Polisstyrelsens framställningar om påförande av påföljdsavgift enligt lotterilagen (1047/2001),

8) Regionförvaltningsverket i Södra Finlands beslut om offentlig varning och förbud enligt 10 f och 10 g § i lagen om betalningsvillkor i kommersiella avtal (30/2013).

Denna lag träder i kraft den 20 .

Oikeusministeriölle
Erityisasiantuntija Mirja Kaspianranta
Sähköpostitse: mirja.kaspianranta@gov.fi

Etelä-Suomen aluehallintoviraston eriävä mielipide hallituksen esityksen luonnoksesta koskien kaupallisten sopimusten maksuehdoista annetun lain ja oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetun lain muuttamisesta

Eriävä mielipide

Eriävä mielipide koskee työryhmän ehdotusta antaa Etelä-Suomen aluehallintovirastolle (jäljempänä ”aluehallintovirasto”) uusia tehtäviä.

Kaupallisten sopimusten maksuehdoista annetun lain (18.1.2013/30, jäljempänä ”maksuehtolaki”) 5 §:n mukaan, jos velallinen on elinkeinonharjoittaja, maksuaika saa ylittää 30 päivää vain, jos siitä on nimenomaisesti sovittu. Työryhmän ehdotuksen mukaan aluehallintovirasto valvoisi maksuehtolain 5 §:n noudattamista, jos velkojan liikevaihto tai sitä vastaava tuotto on alle 2 miljoonaa euroa ja velallisen liikevaihto tai sitä vastaava tuotto on vähintään 2 miljoonaa euroa. Aluehallintovirasto käsitelisi velkojan tai elinkeinonharjoittajien etujen valvomiseksi toimivan rekisteröidyn yhdistyksen vireille panemat asiat sekä asiat, jotka se ottaa oma-aloitteisesti käsiteltäviksi. Aluehallintoviraston tulisi pyrkiä neuvottelemalla saamaan 5 §:n vastainen tai epäilty 5 §:n vastainen toiminta loppumaan. Aluehallintovirasto voisi tarvittaessa myös avustaa osapuolia riitatilanteessa selvittämällä asiaa ja pyrkimällä edistämään asian sovinnollista ratkaisua. Aluehallintoviraston tehtäviin kuuluisi myös erilaisten seuraamusten (huomautus, julkinen varoitus, kiello ja kielloon liittyvä mahdollinen uhkasakko) määrääminen sekä näihin liittyvien mahdollisten muutoksenhakutehtävien suorittaminen. Lisäksi aluehallintoviraston tehtäviin kuuluisi tarpeen mukaan myös paikan päällä tehtävien tarkastusten suorittaminen velallisen toimiloissa jopa ennalta ilmoittamatta.

Edellä mainittuja tehtäviä ei tule osoittaa aluehallintovirastolle. Aluehallintovirastolla ei ole tällä hetkellä tehtäviä, joissa sille kuuluisi laissa säädetty velvollisuus neuvotella ja sovittaa elinkeinonharjoittajien välisiä asioita. Aluehallintoviraston elinkeinovalvonnassa on tällä hetkellä valvontatehtäviä, joihin kuuluu oikeus antaa varoituksia,

ETELÄ-SUOMEN ALUEHALLINTOVIKASTO

Postiosoite: PL 1, 13035 AVI

puh. 029 501 6000
kirjaamo.etela@avi.fi
www.avi.fi/etela

Hämeenlinnan päätoimipaikka
Wähäjärvenkatu 6, Hämeenlinna

Helsingin toimipaikka
Ratapihantie 9, Helsinki

Kouvolan toimipaikka
Kauppamiehenkatu 4, Kouvola

kieltää esimerkiksi ilman rekisteröitymistä tai lupaa harjoitettu toiminta sekä poistaa toimija rekisteristä ja asettaa kiellon tehosteeksi uhkasakko. Aluehallintovirastolla ei siten ole ehdotettujen uusien tehtävien hoitamisen kannalta tarpeellista kokemusta ja osaamista. Toinen viranomainen kuin aluehallintovirasto on alustavasti jopa ilmoittanut olevansa halukas vastaanottamaan uudet tehtävät. Lisäksi uusien tehtävien hoitamiseksi tarpeellisten määrärahojen ja resurssoinnin tilanne on tällä hetkellä epäselvä. Tämän vuoksi työryhmän tulisi uudelleen arvioida, mille toiselle viranomaiselle uudet tehtävät tulee antaa ja perustella ratkaisunsa huolellisesti sekä osoittaa tarpeelliset määrärahat ja resurssit uusien tehtävien hoitamiseksi. Aluehallintovirasto vastustaa ehdotettujen uusien tehtävien antamista sille.

Matti Laiho
Ylitarkastaja
Työryhmän jäsenenä

Oikeusministeriö
PL 25
00023 Valtioneuvosto
www.oikeusministerio.fi

Justitieministeriet
PB 25
00023 Statsrådet
www.justitieministeriet.fi

ISSN 2490-1172 (PDF)
ISBN 978-952-400-262-2 (PDF)